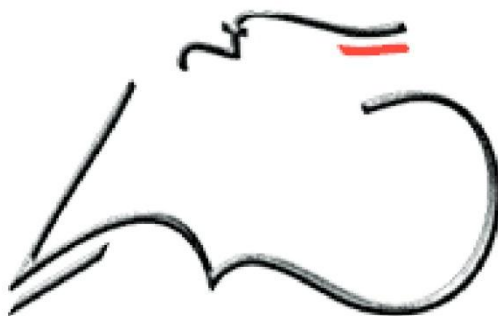

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców

POLSKA KSIĄŻKA

**Europejskie i francuskie projekty digitalizacji dzieł
znajdujących się poza obrotem handlowym
(out of commerce)**

**analiza przygotowana przez
Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”
(opracowali: Aleksandra Burba, Jędrzej Maciejewski,
Agnieszka Włudyka-Szeliga, Jolanta Zatorska)**

Kraków, maj 2012

Autorzy:

Aleksandra Burba – pkt 4.2

Jędrzej Maciejewski – pkt 1–2, 3.1, 4–5

Agnieszka Włudyka-Szeliga – pkt 6.2

Jolanta Zatorska – pkt 3.2–3.5, 6.2

Kraków, maj 2012

Spis treści

1	Wstęp	4
2	Działania na płaszczyźnie wspólnotowej.....	6
2.1	Plany digitalizacyjne Unii Europejskiej	6
2.2	Negocjacje i zawarcie Porozumienia dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu z 20 września 2011 r.	8
2.3	Ocena Porozumienia przez uczestników negocjacji.....	10
3	Francuskie porozumienie branżowe i ustawa dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek poza obrotem handlowym	12
3.1	Ogólny zarys rozwiązań francuskich.....	12
3.2	Geneza ustawowej regulacji cyfrowego użytkowania książek znajdujących się poza obrotem handlowym.....	14
3.3	Definicja książki znajdujące się poza obrotem handlowym.....	16
3.3.1	Książki znajdujące się poza obrotem handlowym a utwory osierocone	16
3.3.2	Krytyka pojęcia książka	17
3.3.3	Pojęcie książki znajdujące się poza obrotem handlowym	18
3.3.4	Pojęcie „niedostępności książki w obrocie handlowym”.....	18
3.4	Zarządzanie prawami autorskimi do książek znajdujących się poza obrotem handlowym	19
3.4.1	Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.....	19
3.4.2	Udział wydawców w organizacji zbiorowego zarządzania.....	20
3.4.3	Konsekwencje udziału wydawców w zbiorowym zarządzaniu	21
3.4.4	Zadania organizacji zbiorowego zarządzania.....	22
3.5	Podsumowanie.....	25
4	Plany digitalizacyjne w Polsce.....	26
4.1	Programy digitalizacyjne realizowane przez organy władzy publicznej.....	26
4.2	Działania podejmowane przez SAiW „Polska Książka”.....	27
5	Podsumowanie	30
6	Załączniki.....	31
6.1	Porozumienie dotyczące podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu	31
6.2	Ustawa z 1 marca 2012 r. dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym.....	38

1 Wstęp

Status *out-of-commerce* książki oznacza, iż jest ona wciąż objęta ochroną prawnoautorską, jednak nie jest ona dostępna w obrocie handlowym, ponieważ autor czy wydawca zdecydowali się czy to nie wydawać nowych jej edycji, czy też nie sprzedawać jej za pośrednictwem kanałów dystrybucyjnych. O ile w poprzednich latach takie książki oznaczano mianem *out-of-print*, o tyle obecnie, w związku z rozwojem sprzedaży elektronicznych wydań książek, pojęcie to nie do końca odpowiada rzeczywistości, ponieważ dany e-book będzie miał status *in-commerce*, nawet jeżeli będzie dostępny tylko w elektronicznej, a nie drukowanej (*in-print*) formie.

W sytuacji gdy wydawcy często nie są zainteresowani utrzymywaniem w sprzedaży starszych i gorzej sprzedających się książek (choć w niektórych przypadkach zapewniają ich dostępność w formie cyfrowej jako e-booków czy też druku na żądanie – *print on demand*), biblioteki są zainteresowane ich digitalizacją i udostępnianiem w Internecie, co wiąże się z ich misją – szczególnie gdy dotyczy to publikacji stanowiących dziedzictwo kulturalne danego kraju, regionu czy miejscowości. Takie rozwiązanie jest doskonałą szansą dostępu do danych tytułów i treści dla czytelników, zwłaszcza gdyby książki te miały popaść w zapomnienie z uwagi na fakt, że dostępne są najczęściej jedynie w zbiorach i archiwach bibliotek.

Ponieważ jednak biblioteki nie nabywają praw autorskich do książek znajdujących się w ich zbiorach, muszą się zwrócić do posiadaczy praw autorskich – autorów i/lub wydawców – o zgodę na digitalizację publikacji mających status *out-of-commerce* i ich udostępnienie w sieci. W przypadkach, w których wydawca i tak nie zdecydowałby się na wprowadzenie na rynek danego wydania w formie e-booka lub *print on demand*, udzielenie bibliotece lub innemu podmiotowi licencji na digitalizację może stać się dodatkową formą odpłatnej eksploatacji wydań/publikacji, które utraciły już rynkową żywotność.

Postępujące projekty digitalizacji dziedzictwa kulturowego, które stanowią jeden z priorytetów Unii Europejskiej i państw członkowskich, sprawiają, iż cyfryzacji i udostępnieniu będą podlegały nie tylko dzieła znajdujące się w domenie publicznej, ale również – celem uniknięcia powstania „czarnej dziury” dla dzieł wydanych w XX w. – książki mające status *out-of-commerce*. Z uwagi na prawnoautorską ochronę posiadaczy praw do tych dzieł w UE wypracowane zostały rozwiązania, które mają doprowadzić do stworzenia modeli licencjonowania względem instytucji prowadzących projekty masowej digitalizacji.

Europejski model postępowania – Porozumienie dotyczące podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu z 20 września 2011 r. – podlega wdrożeniu w poszczególnych państwach członkowskich w wyniku wypracowania porozumień sektorowych przez krajowe organizacje zrzeszające autorów, wydawców i biblioteki, pod patronatem ministerstw kultury, uwzględniających lokalną specyfikę, które dla swojej skuteczności mogą wymagać także odpowiednich zmian w prawie autorskim

wprowadzających określone modele licencjonowania i zbiorowego zarządu prawami autorskimi.

Opisana procedura została w ostatnich miesiącach zakończona we Francji, gdzie wypracowane na początku 2011 r. porozumienie branżowe zostało uzupełnione przez odpowiednie zmiany ustawowe w lutym i marcu br. Francuski model stał się dzięki temu punktem odniesienia dla innych krajowych procesów negocjacyjno-ustawodawczych.

Niniejsze opracowanie ukazuje politykę digitalizacyjną UE, szczegółowo omawia wady i zalety wprowadzonych rozwiązań francuskich oraz ukazuje działania podejmowane w Polsce w związku z procesami cyfryzacji przez organy władzy publicznej, jak i projekty realizowane na tym polu przez Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”.

Uzupełnieniem niniejszego dokumentu są tłumaczenia zarówno europejskiego Porozumienia z 20 września 2011 r. dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu, jak i francuskiej ustawy z 1 marca 2012 r. dotyczącej cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym.

SAiW „Polska Książka” liczy na to, iż przygotowany materiał dostarczy wszystkim uczestnikom debaty kompletnych informacji na temat licznych inicjatyw realizowanych w ramach UE, pokaże mocne i słabe strony rozwiązań francuskich oraz przyczyni się do wypracowania w Polsce optymalnego modelu pozwalającego pogodzić interesy autorów, wydawców i bibliotek w trakcie prac digitalizacyjnych.

SAiW „Polska Książka” pragnie podziękować Pani Prezes Polskiej Izby Książki Grażynie Szarszewskiej-Kühl i Panu Prezesowi Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. Włodzimierzowi Albinowi za udostępnienie tłumaczenia z języka angielskiego Porozumienia dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu z 20 września 2011 r. oraz Pani Jolancie Zatorskiej za pomoc w opracowaniu francuskiej części niniejszego opracowania.

2 Działania na płaszczyźnie wspólnotowej

2.1 Plany digitalizacyjne Unii Europejskiej

Komisja Europejska, mając na względzie rozwój bibliotek cyfrowych w Europie i zapewnienie możliwie szerokiego dostępu do dziedzictwa kulturowego, zarysowane w Cyfrowej Agendzie dla Europy (*Digital Agenda for Europe*¹) i strategii Komisji w zakresie praw własności intelektualnej (*Commission's Strategy on Intellectual Property Rights*²), patronowała wypracowaniu przez zainteresowane środowiska Porozumienia dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu (*Memorandum of Understanding*) i wspierała je merytorycznie – szczególnie w zakresie rozwiązań z obszaru prawa autorskiego.

Porozumienie i opracowywana właśnie dyrektywa o dziełach osieroconych (*orphan works*) stanowią dwubiegunowe podejście Komisji Europejskiej do kwestii prawnoautorskich w kontekście rozwoju bibliotek cyfrowych w Europie.

Celem Unii Europejskiej zarysowanym w Cyfrowej Agendzie dla Europy jest optymalizacja wykorzystania technologii informacyjnych na rzecz zwiększenia wzrostu gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy jakości życia obywateli Europy w ramach strategii „Europa 2020”. W ramach tego digitalizacja i ochrona zasobów europejskiej pamięci kulturowej, obejmującej materiały drukowane – książki, czasopisma oraz gazety – ale również fotografie, obiekty muzealne, dokumenty archiwalne, materiały dźwiękowe i audiowizualne, obiekty zabytkowe i stanowiska archeologiczne, wszystkie traktowane jako dorobek kulturowy, są jednym z kluczowych obszarów.

Kluczową rolę w tych procesach odgrywa uruchomiona 20 listopada 2008 r. Europeana, cyfrowa biblioteka, archiwum i muzeum Europy³. Jesienią 2011 r. Europeana zapewniała bezpośredni dostęp do ponad 19 mln zdigitalizowanych obiektów (z czego 639.099 pochodziło z Polski). Docelowo do roku 2015 w Europeanie ma zostać zgromadzone 30 mln obiektów (1.575 tys. ma pochodzić z Polski – cel ten obliczono na podstawie liczby ludności oraz wielkości PKB dla każdego państwa członkowskiego), co ma stanowić istotny etap na drodze do digitalizacji całego dziedzictwa kulturowego Europy do 2025 r.

---

¹ Por. *Agenda cyfrowa: Komisja przedstawia zarys planu działań na rzecz pobudzenia koniunktury i zwiększenia dobrobytu w Europie*, IP/10/581 (Bruksela, 19 maja 2010 r.), dokument dostępny na stronie: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/581&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, dostęp: 07.05.2012.

² Por. *Komisja przedstawia strategię dotyczącą praw własności intelektualnej w celu pobudzenia kreatywności i innowacji*, IP/11/630 (Bruksela, dnia 24 maja 2011 r.), dokument dostępny na stronie: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/630&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, dostęp: 07.05.2012.

³ <http://www.europeana.eu/portal/>, dostęp: 07.05.2012.

W celu realizacji tych planów Zalecenie Komisji z 27 października 2011 w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych⁴ wskazywało państwowi członkowskim rozwijanie działań z zakresu planowania i monitorowania digitalizacji książek, czasopism i innych dóbr kultury poprzez m.in.:

1. propagowanie partnerstwa publiczno-prywatnego pomiędzy instytucjami kulturalnymi a sektorem prywatnym w celu tworzenia nowych sposobów finansowania digitalizacji dorobku kulturowego,
2. wykorzystywanie w miarę możliwości unijnych funduszy strukturalnych do współfinansowania działań digitalizacyjnych w ramach innowacyjnych regionalnych strategii na rzecz „inteligentnej specjalizacji”,
3. optymalizację wykorzystania potencjału digitalizacyjnego i osiągnięcia ekonomii skali poprzez połączenie działań digitalizacyjnych instytucji kulturalnych i współpracy transgranicznej, przy wykorzystaniu istniejących w Europie centrów kompetencyjnych zajmujących się digitalizacją.

W zakresie poprawy warunków digitalizacji i dostępności w Internecie materiałów chronionych prawem autorskim Komisja postuluje w pkt. 6 Zalecenia:

1. szybką i prawidłową transpozycję oraz wdrożenie przepisów dyrektywy w sprawie utworów osieroconych, po jej przyjęciu i po poprzedzających je konsultacjach z zainteresowanymi stronami, mających na celu umożliwienie jej szybkiego wdrożenia; szczegółowe monitorowanie stosowania dyrektywy po jej przyjęciu,
2. stworzenie ramowych warunków prawnych w celu stworzenia podstawy dla mechanizmów licencyjnych, określonych i uzgodnionych przez zainteresowane strony w związku z digitalizacją na dużą skalę i transgraniczną dostępnością utworów o wyczerpanym nakładzie,
3. współtworzenie i promowanie dostępności połączonych na poziomie europejskim baz danych z informacjami na temat praw, takich jak ARROW.

14 lutego br. prezydencja duńska opublikowała projekt Konkluzji Rady Unii Europejskiej⁵, mający stanowić odpowiedź na ww. Zalecenie Komisji Europejskiej z 27 października 2011 r. W celu uniknięcia powstania „XX-wiecznej czarnej dziury” w materiałach dostępnych w Europeanie podkreślona została potrzeba współpracy ze wszystkimi istotnymi partnerami w zakresie udostępnienia w sieci większej ilości utworów objętych ochroną prawnoautorską, z poszanowaniem jednak dla unijnej legislacji w obszarze prawa własności intelektualnej. W związku z tym projekt Konkluzji wymienia jako zadania dla państw członkowskich m.in.:

---

⁴ Zalecenie Komisji z 27 października 2011 w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych, K(2011) 7579, dokument dostępny na stronie: http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/recommendation/recom28nov_all_version/pl.pdf, dostęp: 07.05.2012.

⁵ Council conclusions on digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation, dokument dostępny na stronie: <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/konsultacje-w-sprawie-digitalizacji.php>, dostęp: 07.05.2012.

1. kontynuację działań na rzecz rozwoju Europeany,
2. wspieranie tworzenia systemu opartego o partnerstwo publiczno-prywatne na rzecz rozwoju cyfryzacji,
3. dalszy rozwój warunków dla digitalizacji i udostępniania w sieci treści objętych ochroną prawnoautorską, w tym dzieł niedostępnych w handlu i dzieł osieroconych.

Z kolei w projekcie Konkluzji Komisja Europejska została wezwana do tworzenia warunków i ram prawnych wspierających mechanizmy licencyjne dla masowych projektów digitalizacyjnych i zapewniających transgraniczną dostępność zdigitalizowanych materiałów.

Ponadto w Aneksie do projektu Konkluzji został przedstawiony terminarz dla poszczególnych procesów cyfryzacji. W 2012 r. mają zostać określone ilości utworów podlegające digitalizacji oraz zapewnione odpowiednie środki finansowe na ten cel. W roku 2013 planowane jest zachęcanie do tworzenia partnerstwa publiczno-prywatnego, a w roku 2014 dokonanie ewentualnych zmian przepisów prawa, które ułatwią przechowywanie i ochronę zasobów w formie cyfrowej.

2.2 Negocjacje i zawarcie Porozumienia dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu z 20 września 2011 r.

Od listopada 2010 r. trwały negocjacje z udziałem organizacji zrzeszających biblioteki, autorów, wydawców i reprezentujących ich interesy organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi (OZZ). W rozmowach uczestniczyły m.in. Europejska Rada Pisarzy (EWC), Federacja Wydawców Europejskich (FEP), Europejskie Biuro Stowarzyszeń Bibliotek, Informacji i Dokumentacji (EBLIDA), Konferencja Europejskich Bibliotek Narodowych (CENL), Europejska Federacja Dziennikarzy (EFJ), Międzynarodowa Federacja Organizacji Zbiorowego Zarządzania Prawami Reprograficznymi (IFRRO) i inne. 20 września 2011 r. zostało zawarte w Brukseli Porozumienie dotyczące podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu, w którego wdrażaniu w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej dużą rolę odegrają OZZ.

Porozumienie jest umową branżową, obejmującą wszystkich interesariuszy i zawierającą podstawowe zasady (*Key Principles*), które mają być stosowane przez strony podczas licencjonowania na potrzeby digitalizacji i udostępniania (również transgranicznego w ramach UE) książek i czasopism naukowych mających status *out-of-commerce*.

Model Porozumienia opiera się na dobrowolnych umowach licencyjnych negocjowanych w kraju (*voluntary collective licences*), w którym miała miejsce pierwsza publikacja danego dzieła i w którym określany będzie status książki – czy jest ona *in-commerce* czy też *out-of-commerce* – na podstawie zasad ustalonych wcześniej przez strony właściwego porozumienia zawartego w danym kraju. Szczególna pozycja została przyznana posiadaczom praw autorskich, którzy będą mieli pierwszeństwo w zakresie ewentualnej samodzielnej digitalizacji i udostępniania tytułów o statusie *out-of-commerce*.

Właściciele majątkowych praw autorskich, autorzy lub wydawcy, są podmiotami, które mogą zdecydować, czy zezwolić bibliotece lub innej instytucji kulturalnej na digitalizację i udostępnianie dzieł *out-of-commerce*. Poprzez dobrowolne licencje zainteresowane strony mogą ustalać akceptowalne dla nich warunki takiego udostępniania. Jest to rozwiązanie lepsze niż uchwalanie przepisów prawnych w tym zakresie, ze względu na większą elastyczność prawa umownego od prawa stanowionego.

Zasady zawarte w Porozumieniu pozwalają autorom i wydawcom upoważnić organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do zawierania obowiązujących na terenie kraju i transgranicznie licencji z bibliotekami i instytucjami, które chcą digitalizować i udostępniać dzieła *out-of-commerce* znajdujące się w ich kolekcjach.

Celowo odstąpiono od rozwiązań legislacyjnych (takich jak na przykład projekt unijnej dyrektywy dotyczącej dzieł osieroconych) na rzecz dobrowolnych wielostronnych porozumień pomiędzy zainteresowanymi, które są znacznie mniej restrykcyjne i zapewniają większą elastyczność przy ustalaniu zasad udostępniania w sieci dzieł mających status *out-of-commerce* w kraju i za granicą.

Ponieważ zakładana jest sytuacja, w której nie wszyscy posiadacze praw autorskich są reprezentowani przez właściwą OZZ, przewidziano możliwość wprowadzenia drogą ustawową odpowiednich modeli zbiorowego zarządu prawami autorskimi. Jednak punktem wyjścia do przyjęcia odpowiednich aktów prawnych przez krajowego ustawodawcę powinno być wypracowanie przez zainteresowane strony odpowiedniego porozumienia branżowego.

Podsumowując, należy wskazać następujące zasadnicze elementy Porozumienia dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu:

1. jest to porozumienie sektorowe dotyczące książek i czasopism naukowych mających status *out-of-commerce*;
2. opiera się ono na modelu porozumień licencyjnych dotyczących digitalizacji i udostępniania takich dzieł; porozumienia te mają być negocjowane w kraju pierwszej publikacji danego dzieła;
3. status *out-of-commerce* ma być ustalany w kraju pierwszej publikacji w oparciu o kryteria zdefiniowane przez strony odpowiedniego krajowego porozumienia;
4. pola eksploatacji dzieła mają być ustalane przez strony w każdej umowie licencyjnej;
5. dopuszczana jest możliwość wprowadzenia innego rozwiązania na użytek sytuacji, w których nie wszyscy właściciele praw są reprezentowani przez organizację zbiorowego zarządzania.

Porozumienie stanowi inicjatywę odrębną od planowanej dyrektywy o dziełach osieroconych, jednak oba projekty wzajemnie się uzupełniają.

W przypadku proponowanej dyrektywy o dziełach osieroconych kluczowe jest wyjaśnienie możliwości dotarcia do właściciela praw autorskich do danego dzieła. Chodzi

zatem o ustalenie statusu dzieła jako osieroconego, co jest równoznaczne z tym, iż właściciel praw do niego jest nieznany lub niemożliwy do zlokalizowania.

W przypadku dzieła *out-of-commerce* cele są inne – właściciele praw autorskich są znani i biblioteki planujące takie dzieło zdigitalizować wiedzą, z kim mają się skontaktować w sprawie licencji. Głównym celem Porozumienia jest zatem ułatwienie zawierania licencji i usprawnienie systemu licencyjnego poprzez umożliwienie tzw. masowej digitalizacji (np. w odniesieniu do ważnych części kolekcji bibliotecznych). Porozumienie zawiera więc rozwiązanie oparte o system licencyjny, a jego celem jest przyspieszenie i ułatwienie zawierania umów licencyjnych, które dotyczyć będą często wielu dzieł i różnych właścicieli praw.

Warunkiem pełnego wdrożenia Porozumienia jest wypracowanie w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej krajowych porozumień sektorowych i dobrowolnych umów licencyjnych, których podstawę mają stanowić kluczowe zasady zawarte w Porozumieniu. Komisja Europejska będzie monitorować ten proces w oparciu o informacje otrzymywane od partnerów uczestniczących w wypracowaniu ramowego Porozumienia.

2.3 Ocena Porozumienia przez uczestników negocjacji⁶

Michel Barnier, komisarz ds. rynku wewnętrznego i usług: *Zawarte w dniu dzisiejszym porozumienie stanowi ważny krok, który ułatwi zainteresowanym stronom znalezienie praktycznych i konkretnych rozwiązań mających na celu dalszy rozwój europejskich bibliotek cyfrowych i zapewnienie dostępu do naszego bogatego dziedzictwa kulturowego. Jestem przekonany, że podpisanie porozumienia dowodzi, iż poprzez dialog i uwzględnienie potrzeb poszczególnych sektorów możliwe jest wynegocjowanie rozwiązań, które umożliwią uregulowanie kwestii związanych z prawami autorskimi w dobie cyfrowej.*

Dr Pirjo Hiidenmaa, przewodniczący Rady Pisarzy Europejskich: *Protokół ustaleń uznaje kluczową rolę autorów, daje ich książkom nowe życie oraz umożliwia czytelnikom dalsze, wielokrotne korzystanie z tych książek.*

Gerald Leitner, przewodniczący Europejskiego Biura ds. Bibliotek, Informacji i Dokumentacji (EBLIDA): *Organizacje zrzeszające biblioteki z zadowoleniem przyjmują wyniki dialogu zainteresowanych stron dotyczącego utworów o wyczerpanym nakładzie. Mamy nadzieję, że temu pierwszemu krokowi w kierunku opracowania efektywnych mechanizmów zbiorowego zarządzania prawami autorskimi towarzyszyć będą inicjatywy w innych dziedzinach.*

---

⁶ Por. *Prawa autorskie: Komisja pośredniczy w zawarciu porozumienia służącego ułatwieniu dostępu do książek o wyczerpanym nakładzie*, IP/10/581 (Bruksela, 19 maja 2010 r.), dokument dostępny na stronie: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1055&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, dostęp: 07.05.2012.

Fergal Tobin, przewodniczący Federacji Wydawców Europejskich (FEP): *Europejscy wydawcy z zadowoleniem przyjmują te opracowane dla poszczególnych sektorów zasady, które stanowią wyraźne wytyczne dotyczące realizacji projektów digitalizacji na szczeblu krajowym i które umożliwiają wydawcom wznawianie i komercyjne wykorzystanie coraz większej liczby publikacji za pośrednictwem innowacyjnych rozwiązań.*

Magdalena Vinent, przewodnicząca Międzynarodowej Federacji Organizacji Zbiorowego Zarządzania Prawami Reprograficznymi (IFRRO): *Przyjęty protokół ustaleń to kolejny przykład przełomowego osiągnięcia, które nastąpiło dzięki konstruktywnej współpracy wszystkich zainteresowanych stron. Członkowie IFRRO i EVA (European Visual Artists) są doświadczonymi podmiotami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i chętnie biorą udział w realizacji tego ważnego celu, jakim jest udostępnianie dziedzictwa kulturowego w Europie.*

3 Francuskie porozumienie branżowe i ustawa dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek poza obrotem handlowym

3.1 Ogólny zarys rozwiązań francuskich

Założenia Porozumienia dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu zostały, jeszcze przed formalnym zakończeniem negocjacji na szczeblu unijnym, w znacznej mierze zrealizowane we Francji, w której wypracowane przez zainteresowane strony porozumienie branżowe zostało wsparte przez odpowiednie zmiany ustawowe, przyjęte przez francuskie Zgromadzenie Narodowe.

1 lutego 2011 r. francuscy wydawcy, autorzy, Ministerstwo Kultury i Komunikacji, Biblioteka Narodowa Francji i rządowy Generalny Inspektorat Inwestycyjny zawarli stosowne porozumienie branżowe dotyczące masowej digitalizacji dzieł *out-of-commerce* wydanych w XX w. we Francji, opierające się na zasadach obowiązkowego zbiorowego zarządu prawami autorskimi, którego jednym z celów jest stworzenie alternatywy dla projektów digitalizacyjnych Google'a, a jednocześnie zapewnienie digitalizacji docelowo 500 000 francuskich dzieł *out-of-commerce* opublikowanych w XX w.

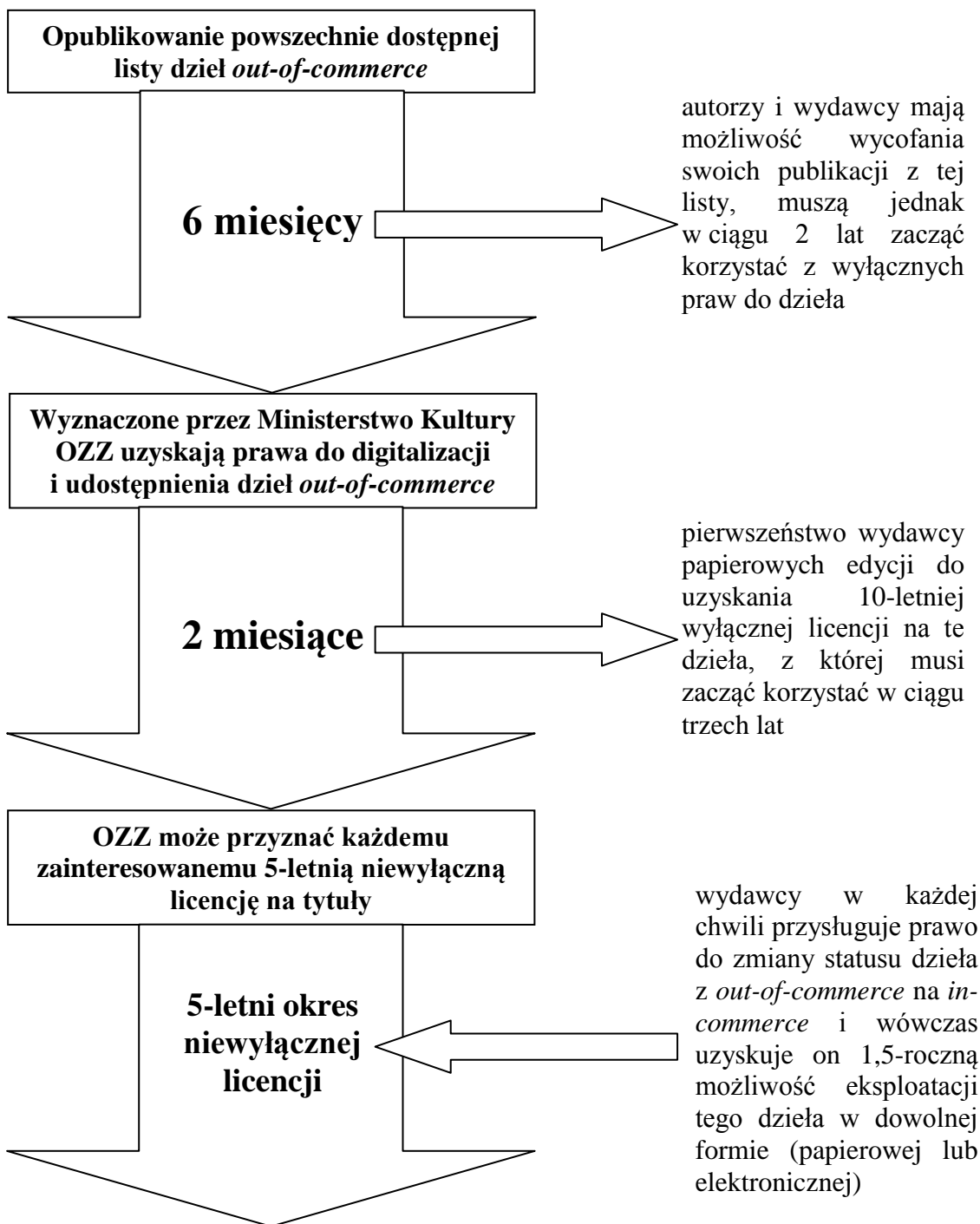
22 lutego 2012 r. francuskie Zgromadzenie Narodowe przyjęło projekt ustawy, uchwalonej 1 marca br. (*Loi n° 2012-287 du 1er mars 2012 relative à l'exploitation numérique des livres indisponibles du XXe siècle*), określającej zasady obowiązkowego zbiorowego zarządu prawami autorskimi. Zgodnie z nim ma być opublikowana powszechnie dostępna lista dzieł *out-of-commerce*. W ciągu sześciu miesięcy od jej upublicznienia autorzy i wydawcy będą mieli możliwość wycofania swoich publikacji z tej listy poprzez uzyskanie wyłączości na ich wykorzystanie, z której muszą zacząć korzystać w ciągu dwóch lat.

Jeżeli w okresie półrocznym nie skorzystają z tego uprawnienia, wyznaczone przez Ministerstwo Kultury OZZ uzyska prawo do udzielania zainteresowanym licencji na digitalizację i udostępnianie dzieł *out-of-commerce*. Jednak wydawcy papierowych edycji tych dzieł przez okres pierwszych dwóch miesięcy od chwili przeniesienia praw do OZZ będą mieli pierwszeństwo uzyskania 10-letniej wyłącznej licencji na te dzieła, z której muszą zacząć korzystać w ciągu trzech lat. Uzyskaniu przez wydawcę takiej licencji może się jednak sprzeciwić autor, jeżeli umowa wydawnicza pomiędzy nim a wydawnictwem już wygasła i będzie on w stanie tego dowieść.

Gdyby wydawca nie był zainteresowany wycofaniem swoich publikacji z listy lub uzyskaniem licencji wyłącznej, to OZZ może przyznać każdemu zainteresowanemu – np. bibliotece, innemu wydawcy – 5-letnią niewyłączną licencję na te tytuły. Jednak wydawcy w każdej chwili przysługuje prawo do zmiany statusu dzieła z *out-of-commerce* na *in-commerce* i wówczas uzyskuje on półtoraroczną możliwość eksploatacji tego dzieła w dowolnej formie (papierowej lub elektronicznej). Jeżeli z dzieła korzystają inne podmioty,

wówczas charakter jego licencji jest niewyłączny, jednak po upływie licencji tych podmiotów licencja wydawcy staje się wyłączna. Z drugiej strony autor będący jedynym posiadaczem praw autorskich może w każdej chwili wycofać książkę z systemu.

Schemat 1. Francuska ustawa z 1 marca 2012 r. dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym

Źródło: opracowanie własne SAIW „Polska Książka”

Cały projekt masowej digitalizacji ma być zarządzany i finansowany przez *Cercle de la Librairie* (organizację wydawców i sprzedawców książek, publikującą bazą danych *Electre* i wydającą magazyn *Livres Hebdo*). W ramach prac nad sporządzeniem listy dzieł *out-of-commerce* rozważane jest wykorzystanie instrumentów procesu ARROW do badania statusu komercyjnego dzieła.

Ustawa spotkała się z wieloma zarzutami zgłaszanymi przez francuską doktrynę prawa. Krytykowane były zarówno definicje i pojęcia, którymi się ona posługuje, jak i wprowadzone przez nią rozwiązania w zakresie majątkowych praw autorskich. Przedstawienie i omówienie najważniejszych uwag i postulatów wobec niej zgłaszanych zawarte zostało w dalszej części tego rozdziału (pkt 3.2–3.5⁷).

3.2 Geneza ustawowej regulacji cyfrowego użytkowania książek znajdujących się poza obrotem handlowym

Ustawa z 1 marca 2012 r. dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym⁸ stanowi odpowiedź na zainteresowanie bibliotek, a szczególnie Biblioteki Narodowej Francji (BNF), digitalizacją i udostępnianiem w sieci francuskich zbiorów bibliotecznych. Komentowana ustawa nie stanowi pierwszej próby uregulowania we Francji statusu książek w formie cyfrowej. Warto wspomnieć o cieszącym się dużą skutecznością projekcie Gallica, realizowanym przez BNF i ograniczającym się do digitalizacji dzieł, które znalazły się w domenie publicznej na skutek upłynięcia 70 lat od śmierci twórcy.

Należy wyjaśnić, że inspirację dla ustawowej regulacji cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym stanowił projekt Google Books, którego pełną realizację porzucono z powodu sprzeciwów zgłaszanych przez następców prawnych twórców⁹. Najwięcej obiekcji wiązało się z mechanizmem *opt-out*, który spółka Google usiłowała narzucić, a który był sprzeczny z fundamentalnymi zasadami prawa własności intelektualnej – z zasadą amerykańskiego copyright oraz podstawowymi założeniami wykonywania praw autorskich¹⁰. W efekcie spółka Google przegrała proces

---

⁷ Autorem tej części opracowania, jak i współautorem tłumaczenia ustawy z 1 marca 2012 r. dotyczącej cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek poza obrotem handlowym jest mgr Jolanta Zatorska, doktorantka w Katedrze Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz w *Centre de Recherche Juridique Pothier* Uniwersytetu w Orleanie (Francja) – studia doktoranckie w systemie co-tutelle.

⁸ Na mocy art. 4 ustawy nowe przepisy zaczną obowiązywać w dniu ogłoszenia dekretu dotyczącego stosowania Działu IV tytułu III księgi I części pierwszej Kodeksu prawa własności intelektualnej, nie później niż 6 miesięcy po przyjęciu niniejszej ustawy, czyli najpóźniej dnia 1 września 2012 r.

⁹ Na temat przeszkód, jakie napotkała realizacja projektu Google Books we Francji oraz w Stanach Zjednoczonych: V.H. Gaynard, rapport n° 4189, *Proposition de loi relative à l'exploitation numérique des livres indisponibles du XXe siècle*, Ass. nat., 2012, p. 13–17, Raport dostępny na stronie: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/pdf/rapports/r4189.pdf>, dostęp: 07.05.2012.

¹⁰ V.Z. Efroni et J. Gebert, *The Google Books decision: The Authors Guild v. Google Inc*, *European Intellectual Property Review* 2011, 33(8), s. 351. Na temat sytuacji prawnej dzieł osieroconych w ramach Google Books:

przed sądem w Paryżu¹¹ i minister kultury zakazał realizacji projektu Google Books we Francji¹².

Jednakże porzucenie projektu Google nie spowodowało zarzucenia pomysłu digitalizacji francuskiego dziedzictwa literackiego, o czym świadczy przyjęcie omawianej ustawy, w pewnej mierze inspirowanej tym projektem. Należy mieć na uwadze, że rozwój technologii cyfrowej wiąże się z potrzebą wprowadzenia odpowiednich zmian w obowiązującym prawie, nawet w odniesieniu do zasad uważanych dotychczas za niezienne. Zjawisko to dotyczy przede wszystkim prawa autorskiego¹³. Niestety komentowana ustawa nie przynosi rozwiązania wszystkich problemów prawnych powstałych na tle projektu Google Books, który stanowił jej inspirację, i już na etapie projektu ustawodawczego wywoływała kontrowersje w środowisku twórców i ich następców prawnych, o czym świadczą liczne petycje adresowane do deputowanych i senatorów.

Ustawa stanowi realizację branżowych uzgodnień zawartych 1 lutego 2011 r. pomiędzy Ministerstwem Kultury i Komunikacji (fr. *Ministère de la culture et de la communication*) a innymi podmiotami zainteresowanymi digitalizacją utworów, takimi jak: Generalny Inspektorat Inwestycyjny (fr. *Commissariat général à l'investissement*), Biblioteka Narodowa Francji (fr. *Bibliothèque nationale de France*), Narodowe Stowarzyszenie Wydawców (fr. *Syndicat national de l'édition*) oraz Stowarzyszenie Literatów (fr. *Société des gens de lettres*).

Przedmiotem uzgodnień ramowych, których szczegóły nie zostały podane do informacji publicznej, była realizacja procesu digitalizacji 500 000 książek znajdujących się w zbiorach Francuskiej Biblioteki Narodowej, przy wsparciu finansowym państwa w ramach projektu rozwoju gospodarki cyfrowej (fr. *développement de l'économie numérique*). Uzgodnienia przewidywały, że książki objęte digitalizacją w ramach środków z programu Inwestycja w przyszłość będą wykorzystywane w ramach obowiązkowego zbiorowego zarządzania przy zapewnieniu wydawcom oraz autorom reprezentowanym parytetowo słusznego wynagrodzenia oraz poszanowania ich niemajątkowych oraz majątkowych praw autorskich.

Zgodnie z postanowieniami uzgodnień ramowych wykonywanie zbiorowego zarządzania zostało powierzone organizacjom zbiorowego zarządzania prawami (fr. *Société de perception et de répartition des droits*) reprezentującym parytetowo wydawców oraz autorów; założono także wprowadzenie odpowiednich przepisów regulujących status książek poza obrotem handlowym do Kodeksu prawa własności intelektualnej (fr. *Code de la propriété intellectuelle*, dalej jako: Cpi).

V.B. Lang, *Orphan Works and the Google Books Search Settlement: An International Perspective*, *New York Law School Law Review* 2010, 11, vol. 55, s. 111.

¹¹ 18 déc. 2009, *Editions du Seuil c/ Google Inc et France*, JCP 2010. 247, note A. Lucas; RLDI 2010/ 57, p. 6, note A. Singh et S. Israël.

¹² «Bibliothèque virtuelle: M. Mitterrand rebat les cartes», *Le Monde*, 13 janv. 2010 («des accords inacceptables»).

¹³ F. Macrez, *Créations informatiques: bouleversement des propriétés intellectuelles? – Essai sur la cohérence des droits*, Lexis Nexis Litec, coll. CEIPI, 2011.

W literaturze wskazuje się, że przyjęta jednomyślnie zarówno przez Senat, jak i przez Zgromadzenie Narodowe ustawa z dnia 1 marca 2012 r. ustanawia niebezpieczne rozwiązania, nie ze względu na materię regulacji, lecz z powodu nieznamości podstawowych zasad dziedziny prawa, której dotyczy. Ustawa ta przyjęta została zbyt pośpiesznie, z pominięciem dogłębnej analizy problematyki, co przy braku wcześniejszych regulacji prawnych skutkuje wprowadzeniem rozwiązań pozbawionych spójności. Przyjęte w tym tekście rozwiązania stanowią zerwanie z tradycyjnymi zasadami prawa autorskiego oraz jego podstawowym założeniem, jakim jest ochrona praw autorskich twórcy¹⁴. Przyczyny tego stanu rzeczy należy doszukiwać się w okolicznościach przyjęcia ustawy, jak i w przyspieszonej procedurze parlamentarnej¹⁵.

3.3 Definicja książki znajdującej się poza obrotem handlowym

3.3.1 Książki znajdujące się poza obrotem handlowym a utwory osierocone

Zgodnie z definicją art. L.134-1 Cpi książką znajdującą się poza obrotem handlowym jest książka opublikowana we Francji przed 1 stycznia 2001 r., która nie jest już udostępniana przez wydawcę w obrocie handlowym oraz nie stanowi przedmiotu publikacji w formie drukowanej lub cyfrowej. Ustawodawca nie wskazał, czy w powyższej kategorii mieszczą się także utwory osierocone, czyli utwory chronione oraz rozpowszechniane, mimo iż wskazanie lub odszukanie podmiotu, któremu przysługują prawa autorskie do przedmiotowych utworów, przy dołożeniu usilnych starań okazało się niemożliwe.

Mimo wprowadzenia ustawowej definicji utworu osieroconego w art. L. 113-10 Cpi ustawodawca francuski nie przewidział żadnego szczególnego reżimu dla tych utworów, co wynika z faktu, że komentowana ustawa weszła w życie w czasie, w którym na poziomie UE trwały już prace nad dyrektywą mającą na celu stworzenie ram prawnych zapewniających legalny, transgraniczny dostęp do utworów osieroconych¹⁶.

Należy spodziewać się, że dopiero ustawodawstwo mające na celu transpozycję powyższej dyrektywy ureguluje szczegółowo reżim prawny tych dzieł w krajach członkowskich. Do tego czasu należy uznać, że podlegają one we Francji przepisom o książkach znajdujących się poza obrotem handlowym, jeżeli odpowiadają definicji z art. L.134-1 Cpi, co wymaga szczegółowego zbadania w każdym konkretnym przypadku. Zgodnie z poglądem prezentowanym w literaturze dzieła osierocone, co do zasady, podlegają nowemu reżimowi¹⁷.

---

¹⁴ P. Gaudrat, *Réflexions dispersées sur l'éradication méthodique du droit d'auteur dans la «société de l'information»*, RTD com. 2003. 87.

¹⁵ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 749.

¹⁶ Propozycja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystywania utworów osieroconych (KOM/2011/0289 wersja ostateczna - 2011/0136 (COD)), dokument dostępny na stronie: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?id=591723>, dostęp: 07.05.2012.

¹⁷ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 750.

3.3.2 Krytyka pojęcia książka

Projekt komentowanej ustawy w pierwotnym brzmieniu dotyczył cyfrowego użytkowania „utworów znajdujących się poza obrotem handlowym”. Jednakże w Senacie wprowadzono zmianę polegającą na zastąpieniu pojęcia „utwory” słowem „książki”¹⁸. Ostateczne określenie przedmiotu regulacji jako „książki znajdujące się poza obrotem handlowym” spotyka się z szeroką krytyką doktryny, która podnosi zarzuty dwojakiego rodzaju: pierwsze dotyczą określenia przedmiotu regulacji („książka”), drugie – znaczenia pojęcia „niedostępności w obrocie”.

W literaturze francuskiej wskazuje się, że nazwanie przedmiotu regulacji „książką” ignoruje prawdziwy przedmiot prawa autorskiego, jakim jest utwór, czyli przejaw działalności twórczej stanowiący dobro prawne niematerialne. Co prawda „książki” zostały wskazane w katalogu utworów chronionych przez prawo autorskie, zawartym w art. L.112-2 Cpi (katalog ten nie jest wyczerpujący), jednakże prawo francuskie nie zawiera definicji książki. Definicji tej brak także w orzecznictwie. Jedynym kryterium, jakie można wskazać w tym zakresie, jest kryterium stosowane przez organy podatkowe na potrzeby ustalenia sumy podatku od towarów, które opiera się na założeniu, że „książka” stanowi wydrukowaną całość utrwalającą przejaw działalności twórczej¹⁹. Kryterium to należy zestawić z definicją „książki cyfrowej”, którą posługuje się ustawa o cenie tych produktów, gdzie książkę cyfrową zdefiniowano jako przejaw działalności twórczej jednego lub kilku autorów rozpowszechniany w obrocie handlowym w formie cyfrowej oraz opublikowany w formie papierowej²⁰.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że ustawodawca francuski niezbyt udolnie zdefiniował przedmiot komentowanej ustawy, mając w istocie na celu uregulowanie statusu „utworów utrwalonych na nośniku materialnym w formie książki”, czyli utworów literackich utrwalonych na piśmie, stanowiących przedmiot umowy wydawniczej, przy zastrzeżeniu że słowo „wydanie” jest używane w znaczeniu art. L.132-6 Cpi (wydanie księgarskie).

Należy więc negatywnie ocenić zmianę wprowadzoną przez Senat do projektu komentowanej ustawy, ponieważ ujęcie przedmiotu ustawy za pomocą nośnika stanowi zignorowanie podstawowych założeń prawa autorskiego, odróżniającego utwór w znaczeniu dobra niematerialnego od nośnika materialnego, na którym utwór został utrwalony²¹. Ustawa określa swój przedmiot za pomocą wskazania nośnika, bez odwołania się do niematerialnego charakteru prawa. Takie mylne utożsamienie dobra prawnego niematerialnego z przedmiotem materialnym wynika z przywiązania większej wagi do papierowych egzemplarzy utworów stanowiących przedmiot obrotu handlowego i mających być przedmiotem digitalizacji. Wchłonięcie dobra prawnego niematerialnego do kategorii przedmiotu materialnego jest niebezpieczne, ponieważ może doprowadzić do zatarcia różnicy między autorskimi prawami osobistymi a autorskimi prawami majątkowymi, a co za tym idzie – do przyznania większej ochrony podmiotom autorskich praw majątkowych innym niż twórca.

¹⁸ Séance du 9 déc. 2011, not. amendements n° 16 et 19.

¹⁹ Instruction fiscale du 12 mai 2005, DB 3 C 215.

²⁰ Ustawa nr 2011-590 z 26 maja 2011 dotycząca cen książek cyfrowych (*Loi n° 2011-590 du 26 mai 2011 relative au prix du livre numérique*).

²¹ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 750.

3.3.3 Pojęcie książki znajdującej się poza obrotem handlowym

Nowo wprowadzony art. L. 134-2 Cpi zakłada utworzenie publicznej, ogólnodostępnej za pośrednictwem serwisu internetowego i bezpłatnej bazy danych zawierającej listę książek znajdujących się poza obrotem handlowym. Zarządzanie tą bazą zostało powierzone Bibliotece Narodowej Francji, której zadanie polega na „czuwaniu nad funkcjonowaniem, aktualizacją i wpisywaniem wzmianek dotyczących statusu utworu”. Na mocy ustępu drugiego art. L. 134-2 Cpi każdy może zwrócić się do BNF z wnioskiem o wpisanie do tej bazy książki znajdującej się poza obrotem handlowym.

Jednakże ustalenie, co kryje się pod pojęciem „książki znajdującej się poza obrotem handlowym”, może być, jak już wspomniano, problematyczne. Ustawodawca posługuje się następującymi kryteriami i wskazuje, że:

1. jest to książka, która nie jest już udostępniana przez wydawcę w obrocie handlowym oraz
2. nie stanowi przedmiotu publikacji w formie drukowanej lub cyfrowej.

Pierwsze kryterium opiera się na braku udostępniania książki w obrocie handlowym przez wydawcę. Udostępnianie książki w obrocie handlowym oznacza jej publikowanie oraz rozpowszechnianie. Ustawa zmierza więc do objęcia programem digitalizacji oraz systemem zbiorowego zarządzania pewnej tylko kategorii książek – tych stanowiących przedmiot umowy wydawniczej i wcześniej rozpowszechnianych w obrocie handlowym²².

Skutkiem obecnego kształtu uregulowania jest powstanie stanu dyskryminacji pomiędzy utworami opublikowanymi w ramach umowy wydawniczej w celach handlowych, które w pełni korzystają z nowo wprowadzonego reżimu, a pozostałymi utworami opublikowanymi przez inne niż wydawcy podmioty. W tej ostatniej kategorii mieszczą się przede wszystkim liczne publikacje akademickie. Wybór jest więc niekonsekwentny i nie realizuje podstawowego celu regulacji, jakim jest zapewnienie powszechnego dostępu do kultury, który to dostęp powinien zostać zapewniony w jak najszerszym zakresie, a nie tylko w odniesieniu do utworów rozpowszechnianych w obrocie handlowym.

3.3.4 Pojęcie „niedostępności książki w obrocie handlowym”

Pojęcie „niedostępności książki w obrocie handlowym” nie jest nieznanym regulacjom Kodeksu prawa własności intelektualnej. Artykuł L.132-12 Cpi dotyczący umowy wydawniczej nakłada na wydawcę obowiązek trwałego korzystania z utworu oraz jego rozpowszechniania w obrocie handlowym zgodnie ze zwyczajem branżowym. Na mocy art. L. 132-17 Cpi umowa wydawnicza ulega rozwiązaniu, gdy wydawca nie zdecyduje się zrealizować nowej edycji utworu, którego nakład został wyczerpany. Przy czym nakład jest wyczerpany, gdy po dwukrotnym wezwaniu wydawcy do dostarczenia egzemplarzy wydawca nie realizuje zamówienia w ciągu 3 miesięcy (art. L. 132-17 akapit 3 Cpi). Oznacza to, że na wydawcy spoczywa obowiązek nadzorowania dostępności dzieła, pod rygorem automatycznego rozwiązania umowy wydawniczej. Jednakże nowo wprowadzone przepisy ustanawiają autonomiczną koncepcję utworu niedostępnego w obrocie handlowym, dodając do kryterium

---

²² F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 751.

wyczerpania nakładu warunek, aby utwór nie był wykorzystywany i wznawiany. Ustawienie autonomicznej definicji książki poza obrotem handlowym na potrzeby ustawy z 1 marca 2012 nie było konieczne z uwagi na fakt, że obie te sytuacje się pokrywają.

Ustawodawca w akapicie 3 art. L. 132-4 Cpi w sposób lakoniczny stwierdza, że wpisanie książki do bazy książek niedostępnych w obrocie handlowym nie narusza stosowania artykułów L. 132-12 et L. 132-17 Cpi. Oznacza to, że kategoria książek niedostępnych w obrocie handlowym nie pokrywa się z pojęciem książek, których nakład został wyczerpany w rozumieniu art. L. 132-17 Cpi, a z faktu niedostępności książki w obrocie handlowym nie można domniemywać niedopełnienia obowiązku trwałego korzystania z książki oraz jej wznawiania. Mimo iż obie kategorie się pokrywają, komentowane uregulowanie ma na celu uniknięcie sytuacji, w której wpisanie książki do bazy prowadziłoby do rozwiązania umowy wydawniczej, a w konsekwencji umożliwiłoby twórcy odzyskanie pełni autorskich praw majątkowych do utworu. Warunkiem automatycznego rozwiązania umowy wydawniczej jest stwierdzenie przez autora, że wydawca nie wypełnia podstawowych założeń umowy wydawniczej, czyli nie wykorzystuje utworu w sposób stały i nie wznawia go²³.

Stałe wykorzystywanie utworu to jego wykorzystywanie w sposób sukcesywny. Zastrzeżenie poczynione w akapicie 3 art. L. 132-4 Cpi zapewnia wydawcom mocną pozycję w ramach obowiązkowego systemu zbiorowego zarządzania, z jednoczesnym pogorszeniem sytuacji autorów²⁴.

3.4 Zarządzanie prawami autorskimi do książek znajdujących się poza obrotem handlowym

3.4.1 Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi

Na mocy artykułu L.134-3 Cpi zarządzanie prawami autorskimi do książek znajdujących się poza obrotem handlowym zostało powierzone organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (fr. *sociétés de gestion collective de droits d'auteurs et de droits voisins*), których powstanie, ustrój oraz skład zostały określone w tytule II księgi III niniejszej części pierwszej Kodeksu prawa własności intelektualnej (art. L.321-1 do L.321-13 Cpi). Francuskie organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi działają w formie spółek cywilnych (fr. *sociétés civiles*) zrzeszających twórców, osoby dokonujące przekładów, producentów radiowych i telewizyjnych, wydawców oraz następców prawnych twórców.

Organizacje te posiadają zdolność sądową w zakresie ochrony powierzonych im w zarząd praw autorskich lub praw pokrewnych (art. L.321-1 Cpi). Podjęcie przez organizację zbiorowego zarządzania działalności określonej w ustawie wymaga uzyskania zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury, który ocenia przedłożony mu projekt statutu oraz innych regulacji zgodnie z klasycznymi kryteriami wskazanymi w art. L. 134-3 Cpi.

---

²³ A. Lucas, H.-J. Lucas, *Traité de la propriété littéraire et artistique*, Paryż 2006.

²⁴ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 751.

3.4.2 *Udział wydawców w organizacji zbiorowego zarządzania*

Szczególną uwagę należy zwrócić na kryterium reprezentacji paritetowej francuskich autorów i wydawców wśród wspólników oraz w organach zarządzających OZZ²⁵, ponieważ determinuje ono nie tylko sposób zarządzania organizacją, ale także reguły repartycji wynagrodzeń.

W literaturze prezentowany jest pogląd o nieuzasadnionej preferencji udziału wydawców wśród wspólników oraz w zarządzie OZZ, co przekłada się na pogorszenie sytuacji twórców dzieł objętych zakresem zastosowania komentowanej ustawy. Wątpliwości co do miejsca przyznanego wydawcom wynikają z faktu, że zbiorowe zarządzanie dotyczy w tym przypadku książek w formie cyfrowej, do których prawa autorskie przysługują przede wszystkim ich twórcom. Należy wyjaśnić, że celem ustawodawcy było stworzenie reżimu korzystania z książek, których wykorzystywanie w formie cyfrowej nie zostało uregulowane w umowie wydawniczej. Kwestia ta wymaga dokładniejszego omówienia przepisów prawa francuskiego regulujących przenoszenie autorskich praw majątkowych (art. L. 131-3 oraz L. 122-7 Cpi).

Artykuł L. 131-3 Cpi wymaga, aby każde z przenoszonych praw zawarte było w osobnym postanowieniu umowy przenoszącej autorskie prawa majątkowe, a pola eksploatacji utworu zostały precyzyjnie określone – zwłaszcza ich szczegółowy zakres, przeznaczenie, miejsce wykonywania oraz czas trwania. W przypadku większości książek objętych komentowaną ustawą przeniesienie na wydawcę praw do eksploatacji w formie cyfrowej nie miało miejsca, co oznacza, że twórcy pozostają jedynymi dysponentami praw autorskich w tym zakresie²⁶.

Na mocy artykułu L. 122-7 Cpi prawa do prezentowania dzieła publicznie oraz jego rozpowszechniania są zbywalne, jednakże przeniesienie prawa do prezentowania dzieła nie zawiera w swym zakresie prawa do jego rozpowszechniania, a prawo do rozpowszechniania nie zawiera prawa do prezentowania. Jeżeli umowa przewiduje całkowite przeniesienie jednego z powyższych praw, zakres przeniesionych praw oraz sposób ich wykorzystywania ogranicza się do sposobów określonych w umowie. Przepis ten wyraża zakaz obejmowania umową prawnoautorską nieznanymi w chwili zawierania umowy pól eksploatacji utworu²⁷.

Bez wątplenia w chwili zawierania większości umów dotyczących książek znajdujących się poza obrotem handlowym, objętych zakresem zastosowania komentowanej ustawy rozpowszechnianie w sieci stanowiło nieznaną pole eksploatacji utworu, co oznacza, że prawo w tym zakresie co do zasady nie przeszło na wydawców, pozostając w dalszym ciągu przy twórcach²⁸. Omówienia wymaga w tym miejscu art. L. 131-6 Cpi, dopuszczający zawarcie w umowie o przeniesienie praw autorskich klauzuli, na mocy której przenoszący prawo do eksploatacji utworu przenosi je także w odniesieniu do pól eksploatacji nieznanymi i nieprzewidywalnymi w chwili zawierania umowy, pod warunkiem że klauzula ta będzie wyraźna i będzie przewidywała współudział twórcy w zyskach z eksploatacji. Przepis ten

---

²⁵ Artykuł L. 134-3, III pkt. 2 Cpi wymaga zapewnienia paritetowej reprezentacji autorów i wydawców wśród wspólników oraz w organach zarządzających organizacją.

²⁶ G. Vercken, *Les accords entre entreprises de presse et journalistes au regard du code de la propriété intellectuelle: quelques réflexions*, Légipresse 2001, nr 187, II, s. 149.

²⁷ Por.: J. Sieńczyło-Chlabicz, *Prawo własności intelektualnej*, Warszawa 2009, s. 151.

²⁸ A. Lucas, H.-J. Lucas, *Traité de la propriété littéraire et artistique*, Paryż 2006, n° 681, s. 459.

może wprowadzać stan niepewności w odniesieniu do umów wydawniczych zawartych przed wejściem w życie ustawy z 11 marca 1957 r., ponieważ dopiero ta ustawa wprowadziła zasadę zawężającej interpretacji umowy wydawniczej²⁹.

Ten stan niepewności w zakresie ustalenia podmiotów uprawnionych do eksploatacji książki w formie cyfrowej nie został zauważony na etapie prac parlamentarnych nad komentowaną ustawą, co skutkuje potrzebą przeanalizowania i dostosowania setek tysięcy umów wydawniczych, podczas gdy celem ustawy było uniknięcie potrzeby renegotjacji umów przez wydawców³⁰. Nieściskość ta, podważająca podstawową zasadę prawa autorskiego, jaką jest ochrona praw autorskich twórcy dzieła, będzie widoczna zwłaszcza w tych sytuacjach (omówionych już w niniejszym opracowaniu), w których prawo francuskie przewiduje automatyczne rozwiązanie umowy wydawniczej na skutek zaprzestania przez wydawcę trwałej eksploatacji oraz rozpowszechnienia utworu (art. L 132-17 Cpi). W powyższej sytuacji rozwiązanie umowy następuje na skutek podjęcia przez twórcę odpowiednich działań, dlatego nie jest jasne, jak traktować te umowy, które nie są już faktycznie wykonywane przez wydawcę, lecz formalnie nie zostały rozwiązane z uwagi na zaniechanie autora.

W niektórych przypadkach ustalenie statusu praw autorskich będzie dodatkowo utrudnione, gdy mimo dołożenia usilnych starań nie będzie możliwe zlokalizowanie twórcy³¹.

Powyższy wywód miał na celu wykazanie, że w aktualnej sytuacji prawnej, w której prawo do eksploatacji w formie cyfrowej książek znajdujących się poza obrotem handlowym objętych zakresem komentowanej ustawy przysługuje w większości ich twórcom, wymóg zapewnienia parytetowej reprezentacji wydawców wśród współników oraz w organach zarządzających organizacji zbiorowego zarządzania nie znajduje wystarczającego uzasadnienia. Z drugiej strony należy zwrócić uwagę na ogromną rolę, jaką odgrywają wydawcy przy określeniu wartości oraz walorów utworów i ich wyborze, dlatego całkowite ich odsunięcie od eksploatacji dzieła, które promowali publicznie, byłoby rozwiązaniem zbyt surowym. Z uwagi na tę rolę wydawców wskazuje się, że przepisy komentowanej ustawy przyznające wydawcom preferencje w eksploatacji cyfrowej dzieła są uzasadnione³².

3.4.3 Konsekwencje udziału wydawców w zbiorowym zarządzaniu

Konsekwencje ustanowienia wymogu zapewnienia wydawcom parytetowej reprezentacji w stosunku do twórców wśród współników w zarządzie organizacji zbiorowego zarządzania są dwojakiego rodzaju (por. art. L. 134-3, III pkt. 2 Cpi).

Po pierwsze, parytet nie pozostaje bez wpływu na zasady repartycji środków finansowych uzyskanych od użytkowników z tytułu eksploatacji utworu. Co prawda art. L. 134-3, III pkt. 5 Cpi nakazuje stosowanie sprawiedliwych reguł repartycji pobranych opłat na rzecz osób uprawnionych z tytułu praw autorskich. Procent udziału wydawców

---

²⁹ Ustawa nr 57-298 z 11 marca 1957 r., Dz. Urz RF z 14 marca 1957 r. ze zmianami wprowadzonymi do Dz. Urz. RF 19 kwietnia 1957 r., obowiązująca od dnia 11 marca 1958 r. (*Loi 57-298 1957-03-11 JORF 14 mars 1957 rectificatif JORF 19 avril 1957 en vigueur le 11 mars 1958*).

³⁰ J. Legendre, *Proposition de loi n° 54 rectifiée relative à l'exploitation numérique des livres indisponibles du XXe siècle*, Sénat, 21.10.2011, s. 3.

³¹ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 753.

³² S. Nérisson, *La légitimité de la gestion collective des droits des auteurs en France et en Allemagne*, thèse, Paris I, 2011, nr 587 et 763.

i twórców w składzie OZZ będzie się w związku z tym prawdopodobnie przekładał na procent przyznanego im wynagrodzenia. Ustawodawca wskazuje, że wysokość wynagrodzeń otrzymanych przez autora lub autorów książki nie może być niższa od wynagrodzeń otrzymanych przez wydawcę. Zgodnie z powyższymi przepisami sprawiedliwy będzie taki podział zysków, w którym autorzy i wydawcy otrzymają po połowie sumy do podziału. Jednakże należy zauważyć, że tak wysoki udział wydawców w repartycji środków finansowych nie jest uzasadniony ze względu na fakt, iż w większości sytuacji nie posiadają oni prawa eksploatacji książki w wersji elektronicznej. Ten wysoki udział nie wiąże się z ryzykiem ekonomicznym wydawców, ponieważ digitalizacja książek objętych zakresem komentowanej regulacji finansowana jest przez państwo w ramach projektu rozwoju gospodarki cyfrowej. Minimalne ryzyko finansowe będzie spoczywać na podmiotach, które uzyskały od OZZ zezwolenie na wykorzystywanie oraz rozpowszechnianie w sieci książek poza obrotem handlowym.

Kolejną konsekwencją zapewnienia wydawcom reprezentacji parytetowej w organach zarządzających organizacji zbiorowego zarządzania może być paraliż funkcjonowania tych organizacji, wynikający ze sprzeczności interesów twórców oraz wydawców. Interesem twórcy jest jak najszerze rozpowszechnianie książki w formie cyfrowej, co z kolei pozostaje w sprzeczności z interesami wydawcy, który często będzie chciał zapobiec wpisaniu danego utworu do bazy książek poza obrotem handlowym poprzez wykazanie, że dana pozycja znajduje się jeszcze w jego katalogu sprzedaży. Wydawcy będą więc wpływać na ograniczenie liczby utworów wpisanych do bazy, co jest sprzeczne z założeniem, jakie przyświecało ustawodawcy objęcia digitalizacją jak największej liczby książek znajdujących się poza obrotem handlowym³³.

3.4.4 Zadania organizacji zbiorowego zarządzania

Komentowana ustawa określa zadania, jakie spoczywają na OZZ w zakresie zarządzania prawami do książek znajdujących się poza obrotem handlowym, a podlegających digitalizacji. Objęcie utworu systemem zbiorowego zarządzania nie jest nieuniknione, ponieważ ustawodawca, ustanawiając obowiązek sprawowania zarządu przez jedną z OZZ, pozostawia jednocześnie zainteresowanym podmiotom możliwość wycofania książki z bazy (art. L. 134-3 Cpi) lub podjęcia decyzji o cofnięciu przysługującego organizacji prawa do zarządzania prawami do tej książki (art. L. 134-6 Cpi). Realizacja zbiorowego zarządu przez organizację nie jest więc obowiązkowa, lecz opcjonalna, a w razie wątpliwości domniemywa się uprawnienia organizacji, które uzyskały zezwolenie ministerialne i posiadają zdolność sądową w zakresie ochrony powierzonych im praw objętych zbiorowym zarządzaniem. Nie jest więc konieczne uzyskanie umocowania od twórcy dzieła³⁴.

Zgodnie z dyspozycją art. L. 134-4 Cpi po upływie 6 miesięcy od dnia wpisania utworu do powszechnie dostępnej bazy książek *out-of-commerce* prawo zezwolenia na jej wydawanie i powielanie w formie cyfrowej przysługuje jednej z OZZ. W ciągu 6 miesięcy od wpisania książki do bazy autorom i wydawcom przysługuje prawo wycofania swoich publikacji, czego konsekwencją będzie uzyskanie wyłącznego 2-letniego okresu na ich

---

³³ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 753.

³⁴ Wymóg uzyskania umocowania został odrzucony podczas prac nad projektem ustawy.

eksploatację. Należy wyjaśnić, że obowiązek podjęcia działań w okresie 6 miesięcy dotyczy przede wszystkim wydawców, ponieważ twórca w każdym momencie może sprzeciwić się objęciu utworu zbiorowym zarządzaniem³⁵.

Twórca przysługuje prawo sprzeciwienia się eksploatacji książki jego autorstwa w formie cyfrowej, także po objęciu jej systemem zbiorowego zarządzania, w trzech sytuacjach, to znaczy gdy:

1. uzna, że udostępnianie książki zagraża jego godności lub szkodzi jego reputacji (art. L.134-4 pkt I akapit 3 Cpi),
2. udowodni, że wydawcy nie przysługuje prawo do wydawania książki w formie drukowanej (art. L. 134-5 akapit 5 Cpi), lub
3. udowodni, że jest jedynym podmiotem, któremu przysługują prawa do eksploatacji książki w formie cyfrowej (art. L. 134-6 akapit 2 Cpi).

Prawo do sprzeciwienia się eksploatacji książki ze względu na zagrożenie godności lub dobrej reputacji jej autora jest wykonywane bez możliwości ubiegania się o odszkodowanie. Dyspozycja ta, mająca na celu wzmocnienie autorskich praw osobistych twórcy, ma charakter szczególny w stosunku do art. L. 121-4 Cpi, na mocy którego twórca, cofając zgodę na eksploatację utworu, zobowiązany jest do naprawienia szkody, jaką poniósł wydawca na skutek skorzystania przez niego z tego uprawnienia.

Jeżeli chodzi o dwie pozostałe sytuacje, w których ustawa przyznaje twórcy prawo sprzeciwienia się eksploatacji w formie cyfrowej książki jego autorstwa, budzą one kontrowersje ze względu na uregulowanie ciężaru dowodu w sposób sprzeczny z podstawowymi zasadami prawa autorskiego. Na autorze spoczywa bowiem ciężar wykazania, że wydawcy nie przysługuje prawo do wydawania książki w formie drukowanej (art. L. 134-5 akapit 5 Cpi) lub wykazania faktu bycia jedynym podmiotem, któremu przysługują prawa do eksploatacji książki w formie cyfrowej. Równocześnie, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. L. 111-1 Cpi, twórca jest podmiotem autorskich praw osobistych i majątkowych do dzieła, które powstało dzięki wkładowi jego intelektu.

Prawa przysługujące twórcy mają charakter wyłączny i są skuteczne *erga omnes*. Z kolei art. L. 133-1 Cpi ustanawia domniemanie, na mocy którego twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze zostało podane do publicznej wiadomości w związku z rozpowszechnianiem utworu. Domniemanie co do faktu autorstwa jest domniemaniem wzruszalnym i może zostać obalone dowodem przeciwnym przez wykazanie, że osoba, której nazwisko zostało podane do publicznej wiadomości w związku z rozpowszechnianiem utworu, nie jest twórcą dzieła³⁶.

Odwrócenie ciężaru dowodu w komentowanej ustawie stanowi nie tylko zaprzeczenie zasady domniemania autorstwa ustanowionej w art. L. 133-1 Cpi, ale także zaprzeczenie konstytucyjnej zasady ochrony praw autorskich twórcy. Należy także zauważyć, że identyczne rozwiązanie, które zawarte zostało w projekcie masowej digitalizacji Google

---

³⁵ Jak wskazuje H. Gaymard w swoim raporcie na temat projektu ustawy dotyczącej cyfrowego użytkownika XX-wiecznych książek poza obrotem handlowym, twórca zawsze przysługuje prawo sprzeciwienia się objęciu jego utworu systemem zbiorowego zarządzania, co wynika z jego kwalifikacji jako twórcy, natomiast wydawca będzie mógł się sprzeciwić tylko wtedy, jeżeli przysługuje mu prawo wydawania utworu, więc umowa wydawnicza jeszcze nie wygasła. Patrz: V.H. Gaymard, rapport n° 4189, *Proposition de loi relative à l'exploitation numérique des livres indisponibles du XXe siècle*, Ass. nat., 2012, s. 13–17.

³⁶ Por. J. Sieńczyło-Chlabicz, *Prawo...*, s. 59.

Books (mechanizm *opt-out*), zostało odrzucone w Stanach Zjednoczonych z uwagi na nieproporcjonalne naruszenie praw autorskich przysługujących twórcom³⁷.

Konsekwencją korzystania przez wydawcę ze sprzeciwu wobec objęcia utworu systemem zbiorowego zarządzania prawami do książek *out-of-commerce* będzie uzyskanie przez niego wyłącznego 2-letniego okresu na jego eksploatację. Jeżeli wydawca nie dostarczy dowodów efektywnej eksploatacji książki, wyznaczona przez Ministerstwo Kultury organizacja uzyska prawa do digitalizacji i udostępnienia dzieł objętych zakresem zastosowania ustawy.

Jednak wydawcy papierowych edycji dzieł *out-of-commerce* przez okres pierwszych dwóch miesięcy od chwili przeniesienia praw do OZZ będą mieli pierwszeństwo uzyskania 10-letniej wyłącznej licencji na te dzieła, z której muszą zacząć korzystać w ciągu trzech lat. Uzyskaniu przez wydawcę licencji wyłącznej może sprzeciwić się autor, jeżeli umowa wydawnicza pomiędzy nim a danym wydawnictwem już wygasła. Według stanowiska doktryny przyznanie preferencji wydawcy papierowej edycji książki, który już w przeszłości podjął ryzyko jej opublikowania, jest w pełni uzasadnione. Pierwszeństwo to wynika z istniejących w przeszłości zobowiązań wydawcy na rzecz dzieła oraz z chęci umożliwienia wydawcom prowadzenia spójnego katalogu handlowego.

Przyznanie pierwszeństwa wydawcy papierowych edycji książki może jednak budzić kontrowersje ze względu na wymóg członkostwa w zarządzie organizacji zbiorowego zarządzania, na skutek którego powstaje konflikt interesów nie do zaakceptowania w niektórych spółkach³⁸. W takiej sytuacji powstaje duże ryzyko nadużywania swojej pozycji przez wydawców, którzy są podmiotami silnymi ekonomicznie. Ustawodawca powinien wprowadzić odpowiednie mechanizmy ochrony praw twórców, którzy są w tym układzie podmiotami słabszymi. Ponadto podobne uregulowanie roli wydawcy może budzić wątpliwości na tle prawa konkurencji, gdyż mamy do czynienia z sytuacją, w której sam podmiot uprawniony decyduje o wysokości pobieranego wynagrodzenia należnego podmiotom uprawnionym oraz ma wpływ na zasady repartycji tego wynagrodzenia³⁹.

W sytuacji gdy wydawca nie był zainteresowany wycofaniem swoich publikacji z listy książek *out-of-commerce* lub uzyskaniem licencji wyłącznej, OZZ może przyznać każdemu zainteresowanemu – np. innemu wydawcy – 5-letnią niewyłączną licencję na te tytuły. Jednak wydawcy w każdej chwili przysługuje prawo do zmiany statusu dzieła z *out-of-commerce* na *in-commerce* i wówczas uzyskuje on półtoraroczną możliwość eksploatacji tego dzieła w dowolnej formie (papierowej lub elektronicznej). W sytuacji gdy z dzieła korzystają inne podmioty, charakter jego licencji jest niewyłączny, jednakże po upływie licencji tych podmiotów licencja wydawcy staje się wyłączna⁴⁰.

---

³⁷ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 754.

³⁸ A. Lucas, H.-J. Lucas, s. 575.

³⁹ F. Macrez, *L'exploitation...*, s. 754.

⁴⁰ J. Maciejewski, *Książka out-of-commerce*, „Biblioteka Analiz”, nr 7/2012, s. 17.

3.5 Podsumowanie

W literaturze francuskiej wskazuje się, że ustawa z 1 marca 2012 r. dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym została napisana przez wydawców w celu ochrony ich interesów. Ustawa w sposób bardzo korzystny reguluje w sektorze książkowym pozycję wydawców, którym, co do zasady, nie przysługują prawa do eksploatacji w formie cyfrowej utworów objętych zakresem tej regulacji. Nie muszą oni renegecjować umów wydawniczych ani ponosić ryzyka finansowego, ponieważ digitalizacja finansowana jest z budżetu państwa. Ponadto ustawa zapewnia im silną reprezentację wśród członków oraz w zarządzie OZZ. Pozostaje mieć nadzieję, że francuscy wydawcy nie będą nadużywać swojej silnej pozycji, którą uzyskali kosztem zmniejszenia stopnia ochrony praw autorskich przysługujących twórcom.

Negatywnie należy ocenić odejście w ustawie od tradycyjnych zasad prawa autorskiego, zauważalne już w samym określeniu przedmiotu regulacji w sposób ignorujący niematerialny charakter utworu. Postanowienia ustawy naruszają także zasadę prawa autorskiego, na mocy której podmiotem autorskich praw osobistych i majątkowych jest twórca, poprzez ukształtowanie repartycji wynagrodzenia w sposób wymuszający podział tego wynagrodzenia pomiędzy autorów a wydawców, podczas gdy tym ostatnim nie zawsze przysługują prawa eksploatacji dzieła w formie cyfrowej. Także postanowienia dotyczące rozkładu ciężaru przedstawienia dowodu w sytuacji, gdy twórca chce sprzeciwić się eksploatacji jego dzieła, naruszają zasadę ochrony praw autorskich twórcy.

4 Plany digitalizacyjne w Polsce

W Polsce w chwili obecnej nie toczą się jeszcze żadne negocjacje branżowe związane z projektem digitalizacji, jednak zarówno Biblioteka Narodowa, jak i Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Polska Izba Książki doceniają znaczenie projektów digitalizacyjnych w ramach Europeany. Kompleksowe działania związane z cyfryzacją – również w obszarze bibliotek – podejmuje także Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji.

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka” (SAiW PK) aktywnie angażuje się w te procesy, zarówno współpracując z ww. podmiotami, jak i biorąc udział w projekcie ARROW Plus oraz powołując krajową agencję ISTC.

4.1 Programy digitalizacyjne realizowane przez organy władzy publicznej

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) realizuje w latach 2011–2015 Program Wieloletni KULTURA+⁴¹, którego celem jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów. Na realizację programu w latach 2011–2015 przeznaczono 120 mln zł, dzięki czemu cyfrowe zasoby polskiego dziedzictwa kulturowego mają stać się łatwiej dostępne w Internecie.

Program KULTURA+ składa się z dwóch Priorytetów:

1. „Biblioteka+. Infrastruktura bibliotek”, którym zarządza Instytut Książki w Krakowie i w ramach którego wspierane są remonty, przebudowa, rozbudowa i budowa budynków bibliotek w małych gminach⁴²;
2. „Digitalizacja”, prowadzonego przez Narodowy Instytut Audiowizualny, którego celem jest poszerzenie i ułatwienie dostępu do cyfrowych zasobów polskiego dziedzictwa kulturowego poprzez digitalizację zbiorów i rozbudowę pracowni digitalizacyjnych⁴³.

MKiDN już wcześniej wspierało projekty digitalizacyjne poprzez dofinansowanie procesu digitalizacji dziedzictwa kulturowego, infrastruktury niezbędnej do jej prowadzenia oraz tworzenie wirtualnych bibliotek i muzeów. W latach 2007–2009 budżet priorytetu „Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego” wynosił 14 mln zł. W 2010 r. uruchomiono odrębny Program „Zasoby cyfrowe” z budżetem równym 20 mln zł.

---

⁴¹ Wszystkie informacje na temat Programu Wieloletniego dostępne są na stronie: <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/program-wieloletni-kultura.php>, dostęp: 07.05.2012.

⁴² Wszystkie informacje na temat tego priorytetu dostępne są na stronie: <http://www.bibliotekaplus.pl/>, dostęp: 07.05.2012.

⁴³ Wszystkie informacje na temat tego priorytetu dostępne są na stronie: <http://www.nina.gov.pl/>, dostęp: 07.05.2012.

Od 2009 r. na mocy decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego zadania digitalizacyjne prowadzą Centra Kompetencji, które wdrażają zmiany technologiczne dotyczące digitalizacji i przechowywania danych cyfrowych, koordynują ich gromadzenie i przechowywanie, edukują kadry instytucji kultury prowadzących digitalizację oraz udostępniają i promują zasoby cyfrowe. Status takich centrów mają obecnie:

1. Biblioteka Narodowa (materiały biblioteczne),
2. Narodowy Instytut Dziedzictwa (zabytki i muzealia),
3. Narodowy Instytut Audiowizualny (materiały audiowizualne),
4. Narodowe Archiwum Cyfrowe (materiały archiwalne).

Powołane jesienią 2011 r. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, kierowane przez Michała Boniego, odpowiada m.in. za zastosowanie technologii informatycznych w społeczeństwie informacyjnym, za rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz realizację zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie informatyzacji.

Zadania te już wcześniej były w znacznej mierze realizowane przez Michała Boniego jako Szefa Zespołu Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów. Zespół ten przygotował m.in. raport *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Projekt*, w którym jako jeden ze środków do wzmocnienia kapitału społecznego i kreatywnego wskazano oddolną digitalizację w oparciu o sieć bibliotek publicznych, jako uzupełnienie procesu instytucjonalnej digitalizacji służące digitalizacji zasobów lokalnych i prywatnych, a także jako formę zaangażowania obywatelskiego⁴⁴.

Wśród celów operacyjnych projektu Polska 2030 rekomendowane są m.in. działania służące poprawie dostępu do zasobów kultury i dziedzictwa narodowego poprzez cyfryzację zasobów bibliotek. W ramach realizacji osobnego programu cyfryzacji księgozbiorów dla bibliotek publicznych (projekt kluczowy VIII.6, realizowany w latach 2012–2030), mającego na celu udostępnienie przez archiwa i biblioteki publiczne za pośrednictwem Internetu treści objętych domeną publiczną, planowane są zmiany w ustawie o prawie autorskim umożliwiające korzystanie z cyfrowych wersji dokumentów w kilku miejscach jednocześnie⁴⁵.

4.2 Działania podejmowane przez SAIW „Polska Książka”

SAiW PK przesłało w połowie marca br. stanowisko na temat rozwiązań przyjętych w ostatnim istotnym dokumencie unijnym dotyczącym digitalizacji – w wypracowanym przez duńską prezydencję projekcie Konkluzji Rady Unii Europejskiej z 14 lutego br. – w ramach

---

⁴⁴ M. Boni (red.), *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Projekt*, cz. II, Warszawa, 17 listopada 2011, s. 132; dokument dostępny na stronie: http://zds.kprm.gov.pl/sites/default/files/dsrk_2_tom_17_listopada_2011_0.pdf, dostęp: 07.05.2012.

⁴⁵ Tamże, s. 293–294.

konsultacji prowadzonych przez MKiDN w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego i ochrony zdigitalizowanych zasobów⁴⁶.

22 marca br. SAIW PK wzięło udział w spotkaniu Polskiej Izby Książki poświęconym zagadnieniom istotnym dla branży wydawniczej, w którym uczestniczyli również przedstawiciele MKiDN – m.in. dyr. Dominik Skoczek – oraz przedstawiciele Biblioteki Narodowej – dyr. Katarzyna Ślaska. Szeroko omawiane były problemy dotyczące społeczeństwa informacyjnego.

W pierwszej połowie kwietnia br. SAIW PK wspólnie z Polską Izbą Książki wypracowało stanowisko w ramach konsultacji społecznych prowadzonych przez MKiDN dotyczących projektu dyrektywy o dziełach osieroconych. Za bardzo ważną kwestię SAIW PK i PIK uznały zwłaszcza wypracowanie metod starannego poszukiwania (*diligent search*) posiadaczy praw autorskich przed uznaniem dzieła za osierocone. Metody takiego poszukiwania powinny zostać zdaniem PIK i SAIW PK zdefiniowane na poziomie krajowym w porozumieniu z posiadaczami praw. Rozwiązanie takie zapewniłoby wypracowanie w przyszłości porozumienia analogicznego do tego dotyczącego dzieł *out-of-commerce* także w odniesieniu do szczegółowych metod uznawania dzieł za osierocone, co leży w żywotnym interesie zarówno posiadaczy praw, jak i instytucji dokonujących digitalizacji. Omawiane konsultacje odnosiły się także częściowo do bardzo istotnego dla branży wydawniczej i bibliotekarzy Porozumienia dotyczącego podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu z 20 września 2011 r.⁴⁷ PIK i SAIW PK podkreślały, że najistotniejsze jest wypracowanie w Polsce odpowiednich rozwiązań w celu jego wdrożenia, przy jednoczesnym odniesieniu się do istniejących już rozwiązań francuskich.

Ponadto w ramach prac nad wdrożeniem procesu ARROW⁴⁸ w Polsce SAIW PK prowadzi badania istniejących rozwiązań rynkowych i wszechstronne rozmowy z (potencjalnymi) interesariuszami, jak również opracowuje odpowiednie modele implementacji rozwiązań europejskich w Polsce. Prace te są prowadzone w ścisłej współpracy z europejskimi partnerami projektu ARROW (i liderami poszczególnych pakietów roboczych) – w szczególności z włoskim Associazione Italiana Editori, niemiecką Marketing und Verlagsservice des Buchhandels GmbH oraz Federacją Wydawców Europejskich (FEP) i EDItEUR.

Stworzony w ramach projektu system oraz gromadzone dzięki niemu dane dotyczące aspektów prawnoautorskich poszczególnych książek będą wykorzystywane m.in. do wspierania procesu repartycji poprzez uzyskanie dogłębnego obrazu rynku i dodatkowych narzędzi pozwalających bardziej efektywnie wypłacać zebrane środki, do zapewnienia wydawcom ochrony antypirackiej, a także (z uwagi na stworzenie instrumentu do ustalania i zarządzania prawami autorskimi) – do ochrony ich interesów wobec Europeany i innych

---

⁴⁶ Streszczenie stanowiska SAIW „Polska Książka” zawiera artykuł A. Burby opublikowany w „Bibliotece Analiz” na początku kwietnia br. – por. teŹe, *Europeana – konsultacje społeczne*, „Biblioteka Analiz”, nr 7/2012, s. 16.

⁴⁷ Zob. <http://mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/ministerstwo/ochrona-praw-autorskich-i-praw-pokrewnych/konsultacje-spoeczne-projektu-dyrektywy-o-dzielach-osieroconych.php>, dostęp: 07.05.2012.

⁴⁸ Zob. <http://www.arrow-net.eu/>.

podmiotów prowadzących procesy masowej digitalizacji dóbr kultury, do nadawania numerów ISTC dzięki metadansom gromadzonym przez system ARROW, a wreszcie do zaoferowania kompleksowej usługi związanej z zarządzaniem prawami powierzonymi SAIW PK jako OZZ na podstawie licencji.

26 kwietnia br. SAIW PK zostało zarejestrowane jako Agencja Rejestracyjna ISTC⁴⁹, dzięki czemu będzie miało możliwość oferowania wydawcom i autorom standardu odnoszącego się bezpośrednio do tekstu, niezależnie od jego nośnika (analogowego, cyfrowego czy elektronicznego), będącego rozwiązaniem wychodzącym naprzeciw wyzwaniom, jakie niesie ze sobą digitalizacja i cyfryzacja. Dzięki temu w obrocie handlowym utwory, czy to w formie książki drukowanej, czy też e-booka, będą oznaczane ustandaryzowanym numerem ISTC, pozwalającym również na klastrowanie danych na temat różnych wydań tego samego dzieła, co dla autorów – łącznie ze standardem ISNI – będzie miało przełomowe znaczenie.

---

⁴⁹ Szczegółowe informacje na temat Agencji Rejestracyjnej ISTC zawiera strona: <http://www.polskaksiazka.pl/3/0/148/Standard-ISTC>.

5 Podsumowanie

Procesy digitalizacji i cyfryzacji, traktowane jako instrument reagowania na wyzwania ekonomiczno-geopolityczne, stały się dla Unii Europejskiej jednym z priorytetów. Dążenie do udostępnienia w sieci jak największej części europejskiego dziedzictwa kulturowego i naukowego sprawia, że presja wywierana na posiadaczy praw autorskich w sprawie upublicznienia ich dzieł będzie coraz większa.

Wypracowany pod patronatem Komisji Europejskiej model negocjacji, zakreślający ramy, w których mogą się poruszać organizacje zrzeszające autorów i wydawców oraz biblioteki, pozwala na stworzenie odpowiedniego porozumienia sektorowego, które w jak największym stopniu powinno uwzględniać interesy i specyfikę uczestników polskiego rynku książki.

Na przykładzie wypracowanego we Francji porozumienia, które zostało uzupełnione o regulacje ustawowe, można dostrzec efekty konsekwentnych działań wydawców francuskich, którzy potrafili przeforsować korzystne dla nich regulacje. Znalazło to wyraz w instrumentach zarówno zabezpieczających ich interesy w procesach digitalizacji poprzez wprowadzenie tzw. opcji *opt-out*, jak i prowadzących do ugruntowania ich pozycji w organizacjach zbiorowego zarządzania.

We francuskiej ustawie można dostrzec wiele uchybień w technice legislacyjnej oraz niekonsekwencji, które odbijają się na jakości jej przepisów, a nawet stanowią wyłom w dotychczasowej doktrynie francuskiego prawa własności intelektualnej. Tworzy ona jednak ramy prawne pozwalające na realizację projektów digitalizacji XX-wiecznego dorobku kulturowego i naukowego w sposób pozwalający na ochronę interesów posiadaczy praw autorskich.

W Polsce zarówno Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jak i Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji są zaangażowane w określanie ram i zasad digitalizacji zbiorów bibliotecznych. Niezbędne jest w związku z tym wypracowanie odpowiednich rozwiązań, które pozwolą pogodzić interesy wszystkich stron zainteresowanych tym procesem.

Bezpośrednie przeszczepienie na grunt polski rozwiązań przyjętych we Francji nie wydaje się wskazane. Wynika to zarówno z innej pozycji kluczowej w rozwiązaniu francuskim Biblioteki Narodowej Francji, jak i z tego, że inny jest francuski model tworzenia i działania organizacji zbiorowego zarządzania oraz uzyskiwania w nich członkostwa.

SAiW „Polska Książka”, które jako organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi oraz krajowy partner projektu ARROW jest aktywnie zaangażowane w działania związane z ochroną praw autorskich wydawców, w dostosowanie rynku książki do procesów digitalizacji oraz w wyzwania wynikające ze strategii cyfrowych Unii Europejskiej i organów administracji państwowej, dysponuje wiedzą i doświadczeniem umożliwiającymi aktywne uczestnictwo w wypracowaniu odpowiedniego porozumienia sektorowego w Polsce oraz uzupełnianych je ewentualnych zmian legislacyjnych.

6 Załączniki

6.1 Porozumienie dotyczące podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępniania dzieł niedostępnych w handlu⁵⁰

Memorandum of Understanding

Key Principles on the Digitisation and Making Available of Out-of-Commerce Works

Whereas:

(1) *The scope of these principles are books and journals which have been published for the first time in the country where the Agreement is requested, and are to be digitised and made available by publicly accessible cultural institutions as contained within Art 5.2 (c) of the European Union Directive 2001/29/EC1.*

(2) *“Agreement” for the purpose of this document, means a written understanding that leads to a collective licensing scheme. This is without prejudice to individual agreements with the rightholders.*

(3) *For the purpose of this document “rightholders” refer to authors of literary and artistic works and publishers.*

(4) *Considering that the large-scale digitisation and making available of*

Porozumienie

Kluczowe Zasady Odnośnie Digitalizacji i Udostępniania Dzieł Niedostępnych w Handlu

Co następuje:

(1) *Zakres tych zasad obejmuje książki i czasopisma, które zostały opublikowane po raz pierwszy w kraju, w którym Umowa jest wymagana, i mają być zdigitalizowane i udostępnione przez ogólnodostępne instytucje kultury, jak zawarto w Art. 5.2 (c) Dyrektywy Unii Europejskiej 2001/29/WE.*

(2) *Dla celów niniejszego dokumentu “Umowa” oznacza pisemne porozumienie, które prowadzi do programu licencjonowania zbiorczego. Pozostaje to bez wpływu na indywidualne umowy z właścicielami praw autorskich.*

(3) *Dla celów niniejszego dokumentu “właściciele praw autorskich” odnoszą się do autorów dzieł literackich i artystycznych oraz wydawców.*

(4) *Uwzględnienie faktu, że digitalizacja i udostępnianie na dużą skalę dziedzictwa*

---

⁵⁰ Polskie tłumaczenie – z wyjątkiem fragmentu „Definition/Definicje” – opracowało wydawnictwo Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. na potrzeby Polskiej Izby Książki; publikacja w niniejszym opracowaniu dzięki zgodzie i uprzejmości Pani Prezes Polskiej Izby Książki Grażyny Szarszewskiej-Kühl i Pana Prezesa Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. Włodzimierza Albina.

- Europe's cultural heritage contained in the collections of publicly accessible cultural institutions is in the public interest as well as in the interest of the cultural and creative sector.*
- (5) Being aware that the creation of such "digital libraries" has to respect the moral rights of the authors, as well as the intellectual property rights of authors and their assignees.*
- (6) Recognising that the rightholders shall always have the first option to digitise and make available an out-of-commerce work.*
- (7) Recommending that the Agreement covers embedded images in literary works, whilst having regard to the fact that efficient electronic identification of images is not yet developed.*
- (8) Recommending that embedded images are dealt with within the same Agreement as the literary work in which they are contained by the collective management organisation for visual works or the collective management organisation which is mandated to represent visual works.*
- (9) Recognising that legislation might be required to create a legal basis to ensure that publicly accessible cultural institutions and collective management organisations benefit from legal certainty when, under an applicable presumption, the collective management organisations represent rightholders that have not transferred the management of their rights to them.*
- (10) Recommending that Member States, in keeping their international obligations, may give effect to the key principles mentioned below in accordance with their national legal mechanisms and collective licensing traditions.*
- kulturowego Europy zawartego w zbiorach dostępnych publicznie instytucji kultury jest w interesie publicznym, jak również w interesie sektora kulturowego i kreatywnego.*
- (5) Świadomość tego, że tworzenie takich "cyfrowych bibliotek" musi respektować prawa moralne autorów, jak również prawa własności intelektualnej autorów i ich beneficjentów.*
- (6) Uznanie, że właściciele praw autorskich mają zawsze prawo pierwokupu digitalizacji i udostępnienia dzieła niedostępnego w handlu.*
- (7) Zalecenie, że Umowa obejmuje ilustracje zawarte w dziełach literackich, jednocześnie uwzględniając fakt, że skuteczne elektroniczne rozpoznawanie obrazów nie jest jeszcze rozwinięte.*
- (8) Zalecenie, że zawarte obrazy są rozpatrywane w ramach tej samej Umowy jako dzieło literackie, którego są częścią, przez organizację zbiorowego zarządzania dziełami wizualnymi lub organizację zbiorowego zarządzania, która jest upoważniona do reprezentowania dzieł wizualnych.*
- (9) Uznanie, że ustawodawstwo może być wymagane w celu stworzenia podstaw prawnych, aby zapewnić, że publicznie dostępne instytucje kultury i organizacje zarządzania zbiorowego korzystają z pewności prawnej, gdy na podstawie stosownego założenia, organizacje zbiorowego zarządzania reprezentują właścicieli praw autorskich, którzy nie powierzyli im zarządzania ich prawami.*
- (10) Zalecenie, że Państwa Członkowskie, zgodnie z ich zobowiązaniami międzynarodowymi, mogą wprowadzić w życie kluczowe zasady wymienione poniżej, w zgodzie z ich krajowymi mechanizmami prawnymi i tradycjami licencjonowania zbiorczego.*

(11) Calling on the European Commission, to the extent required to ensure legal certainty in a cross-border context, to consider the type of legislation to be enacted to ensure that publicly accessible cultural institutions and collective management organisations which enter into a licence in good faith applying these key principles are legally protected with regard to licensed uses of works of rightholders who have been presumed to be within the scope of the licence.

The undersigned participants to the Stakeholder Dialogue agree to the following guiding principles:

DEFINITION

For the purpose of the dialogue on out-of-commerce works, a work is out of commerce when the whole work, in all its versions and manifestations is no longer commercially available in customary channels of commerce, regardless of the existence of tangible copies of the work in libraries and among the public (including through second hand bookshops or antiquarian bookshops). The method for the determination of commercial availability of a work depends on the specific availability of bibliographic data infrastructure and therefore should be agreed upon in the country of first publication of the work.

Principle No. 1 – Voluntary Agreements on Out-of-Commerce works

1. Agreements for the digitisation and making available of out-of-commerce works contained in publicly accessible cultural institutions, which are not for direct or indirect economic or commercial advantage, are to be negotiated on a voluntary basis amongst all relevant parties including authors and publishers ("contracting parties"). These

(11) Zwrócenie się do Komisji Europejskiej, w zakresie wymaganym dla zapewnienia pewności prawnej w kontekście międzynarodowym, aby rozważyła rodzaj ustawodawstwa, które ma zostać przyjęte w celu zapewnienia, że publicznie dostępne instytucje kultury i organizacje zarządzania zbiorowego, które przystępują do licencji w dobrej wierze, stosując wspomniane już podstawowe zasady, są prawnie chronione w odniesieniu do zgodnego z licencją wykorzystywania dzieł właścicieli praw autorskich, którzy zostali uznani za działających w zakresie licencji.

Niżej podpisani uczestnicy Dialogu pomiędzy Stronami Zainteresowanymi uzgodnili następujące zasady przewodnie:

DEFINICJE

Na użytek dialogu dotyczącego dzieł niedostępnych w handlu, dziełem niedostępnym w handlu jest dzieło, które we wszystkich jego wydaniach i manifestacjach nie jest dłużej dostępne komercyjnie w handlowych kanałach sprzedaży, niezależnie od istnienia materialnych kopii tego dzieła w bibliotekach i publicznie (również poprzez księgarnie prowadzące sprzedaż wtórną czy antykwiariaty). Metoda służąca ustaleniu dostępności komercyjnej dzieła zależy od specyficznej dostępności zapewniającej dostępność danych bibliograficznych i dlatego powinna być ustalona w kraju pierwszego wydania dzieła.

Zasada nr 1 – Dobrowolne Umowy dotyczące Dzieł Niedostępnych w Handlu

1. Umowy dotyczące digitalizacji i udostępniania dzieł niedostępnych w handlu, a przechowywanych w publicznie dostępnych instytucjach kultury, których udostępnienie nie będzie skutkowało bezpośrednią lub pośrednią korzyścią gospodarczą lub handlową, mają być negocjowane na zasadzie dobrowolności

contracting parties shall define the scope of the Agreement and applicable remuneration for rightholders, which should be defined by mutual consent.

2. The contracting parties shall agree on the type and number of works covered by the Agreement and on the fact that these works are out of commerce. The determination by the parties of whether a work is out of commerce or not shall be conducted according to the customary practices in the country of first publication of the work. Each Agreement shall stipulate the steps that have to be taken in order to verify whether a work is out of commerce.

3. Without prejudice to existing exceptions and limitations in the copyright legislations of the Member State in which the publicly accessible cultural institutions are located, each Agreement shall define commercial or non-commercial uses and shall specify which uses are authorised.

4. Each Agreement shall stipulate the author's right to claim authorship of the work, to acknowledge this authorship when known, and the author's right to object to any distortion, mutilation or other modification of his work. The author's right to object to other derogatory action in relation to the said work, which would be prejudicial to his honour or reputation, shall also be safeguarded.

Principle No. 2 – Practical Implementation of Collective Agreements

1. Licences for works that are out of commerce will only be granted by collective management organisations in which a substantial number of authors and publishers affected by the Agreement are

między wszystkimi stronami zaangażowanymi, w tym autorami i wydawcami („strony umowy”). Wspomniane strony umowy określają zakres Umowy i stosowne wynagrodzenie dla właścicieli praw autorskich, które powinno być określone za obopólną zgodą.

2. Strony umowy uzgadniają rodzaj i liczbę dzieł objętych Umową, a także to, że dzieła te są niedostępne w handlu. Określenie przez strony, czy dzieło jest dostępne w handlu czy nie, powinno być dokonane zgodnie ze zwyczajowymi praktykami obowiązującymi w kraju pierwszej publikacji dzieła. Każda Umowa określa czynności, które muszą zostać podjęte w celu sprawdzenia, czy dzieło jest niedostępne w handlu.

3. Bez wpływu na istniejące wyjątki i ograniczenia w przepisach prawa autorskiego Państwa Członkowskiego, w którym znajdują się publicznie dostępne instytucje kultury, każda Umowa określa komercyjne i niekomercyjne użytkowanie oraz wyszczególnia, jakie rodzaje użytkowania są dozwolone.

4. Każda Umowa określa prawo dochodzenia autorstwa dzieła przez autora, w celu potwierdzenia owego autorstwa w przypadku, gdy jest ono znane, jak również prawo autora do sprzeciwienia się jakimkolwiek zniekształceniu, okrojaniu bądź innej modyfikacji jego dzieła. Prawo autora do sprzeciwienia się wszelkim innym działaniom, które naruszałyby dobro wspomnianego dzieła, które byłyby szkodliwe dla jego honoru i reputacji, jest również chronione.

Zasada nr 2 – Praktyczna Realizacja Umów Zbiorowych

1. Licencje na dzieła, które są niedostępne w handlu, będą przyznawane jedynie przez organizacje zbiorowego zarządzania, w których znaczna liczba autorów i wydawców objętych Umową jest

members, and appropriately represented in the key decision making bodies.

2. Each digital library project shall be widely publicised so that all stakeholders whose rights and interests might be affected can decide whether or not to participate in the project in full knowledge of its scope; and communication to rightholders shall be made sufficiently in advance of any scanning or use.

If the scope of the Agreement includes translations, a specific procedure should be undertaken in order to reach the rightholders in translated works.

3. It is recommended that represented rightholders are notified individually by rightholders organisations and collective management organisations.

4. For the purpose of such an Agreement, where a rightholder whose work was first published in a particular Member State has not transferred the management of his rights to a collective management organisation, the collective management organisation which manages rights of the same category in that Member State of first publication shall be presumed to manage the rights in respect of such work. In order to benefit from this presumption the collective management organisation shall make its best efforts to alert rightholders in question in accordance with information procedure methods agreed upon with organisations representing rightholders in the country where the collective management organisation is based. The rightholder organisations will commit to assist the collective management organisation in the work to alert authors and publishers.

członkami, a także są odpowiednio reprezentowani w kluczowych organach decyzyjnych.

2. Każdy projekt biblioteki cyfrowej będzie szeroko rozpowszechniony w taki sposób, żeby wszystkie strony zainteresowane, których prawa i interesy mogłyby zostać naruszone, mogły zdecydować, czy chcą uczestniczyć w projekcie, przy pełnej świadomości jego zakresu; także informacje przekazywane właścicielom praw autorskich należy komunikować z odpowiednim wyprzedzeniem wobec wszelkiego skanowania lub wykorzystania.

Jeśli zakres Umowy obejmuje tłumaczenia, odpowiednia procedura powinna zostać podjęta w celu dotarcia do właścicieli praw autorskich w przetłumaczonych dziełach.

3. Zaleca się, aby reprezentowani właściciele praw autorskich byli powiadamiani indywidualnie przez organizacje reprezentujące właścicieli praw autorskich i organizacje zbiorowego zarządzania.

4. Dla celów takiej Umowy, gdzie właściciel praw autorskich, którego dzieło zostało opublikowane po raz pierwszy w danym Państwie Członkowskim, nie powierzył zarządzania swoimi prawami organizacji zbiorowego zarządzania, organizacja zbiorowego zarządzania, która zarządza prawami tej samej kategorii w tym Państwie Członkowskim, będącym miejscem pierwszej publikacji, zostanie uznana za zarządzającą prawami w odniesieniu do takiego dzieła. W celu skorzystania z tego założenia organizacja zbiorowego zarządzania dołoży wszelkich starań, aby powiadomić posiadaczy praw, o których mowa, zgodnie z metodami procedur informacyjnych uzgodnionych z organizacjami reprezentującymi właścicieli praw autorskich w kraju, w którym organizacja zbiorowego zarządzania ma siedzibę. Organizacje reprezentujące właścicieli praw autorskich zobowiążą się do

5. Rightholders shall have the right to opt out of and to withdraw all or parts of their works from the licence scheme derived from any such Agreement.

Principle No. 3 – Cross Border Access to Digital Libraries

1. If the scope of an Agreement entered into pursuant to Principle No. 1(2) and No. 1(3) includes cross-border and/or commercial uses, the collective management organisation may limit its licence of works that are out-of-commerce to those of represented rightholders.

2. Where a licence between a collective management organisation and a publicly accessible cultural institution implementing an Agreement which includes in its scope cross-border and/or commercial uses, should rely on the presumption referred to in Principle No. 2(4), a specific procedure should be considered in order to reach the rightholders who are presumed to be represented and whose works are used frequently or intensively. It shall be a matter to be agreed between the parties concerned to decide if and when to set specific procedures and to define the relevant parameters and arrangements.

3. Subject to Principle No. 3(2), the presumption set out in Principle No. 2(4) shall also apply to acts of use of the work covered by the licence which occur in a Member State which is not the Member State in which the licence was agreed.

pomocy organizacji zbiorowego zarządzania w powiadamianiu autorów i wydawców.

5. Właściciele praw autorskich mają prawo do rezygnacji oraz wycofania wszystkich lub części swoich dzieł z programu licencji pochodzącego z takiej Umowy.

Zasada nr 3 – Międzynarodowy Dostęp do Bibliotek Cyfrowych

1. Jeśli zakres Umowy zawartej zgodnie z Zasadą nr 1(2) i nr 1(3) obejmuje międzynarodowe i/lub komercyjne użytkowanie, organizacja zbiorowego zarządzania może ograniczyć swoją licencję dzieł, które są niedostępne w handlu, do tych mających reprezentowanych właścicieli praw autorskich.

2. W przypadku gdy licencja między organizacją zbiorowego zarządzania i publicznie dostępną instytucją kultury wprowadzającą w życie Umowę, która obejmuje swym zakresem międzynarodowe i/lub komercyjne użytkowanie, powinna opierać się na założeniu, o którym mowa w ramach Zasady nr 2(4), odpowiednia procedura powinna zostać rozważona w celu dotarcia do właścicieli praw autorskich, którzy są przypuszczalnie reprezentowani i których dzieła są wykorzystywane często lub w sposób intensywny. Będzie to kwestia do uzgodnienia między stronami zainteresowanymi, aby zdecydować czy i kiedy należy ustalić szczegółowe procedury, i określić odpowiednie kryteria i ustalenia.

3. Z zastrzeżeniem Zasady nr 3(2), założenie określone w ramach Zasady nr 2(4) ma zastosowanie również w przypadku czynów wykorzystania dzieła objętego licencją, mających miejsce w Państwie Członkowskim, które nie jest Państwem Członkowskim, w którym licencja została uzgodniona.

Brussels, 20 September 2011

Bruksela, 20 września 2011

Signatories:

Sygnatariusze:

Association of European Research Libraries (LIBER)

Liga Europejskich Bibliotek Naukowych (LIBER)

Conference of European National Librarians (CENL)

Konferencja Narodowych Bibliotek Europejskich (CENL)

European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA)

Europejskie Biuro Stowarzyszeń Bibliotekarskich, Informacyjnych i Dokumentacyjnych (EBLIDA)

European Federation of Journalists (EFJ)

Europejska Federacja Dziennikarzy (EFJ)

European Publishers Council (EPC)

Europejska Rada Wydawców (EPC)

European Writers' Council (EWC)

Rada Pisarzy Europejskich (EWC)

European Visual Artists (EVA)

Europejski Program Visual Artists (EVA)

Federation of European Publishers (FEP)

Federacja Wydawców Europejskich (FEP)

International Association of Scientific, Technical & Medical Publishers (STM)

Międzynarodowe Stowarzyszenie Wydawców Naukowych, Technicznych i Medycznych (STM)

International Federation of Reprographic Rights Organisations (IFRRO)

Międzynarodowa Federacja Organizacji Zbiorowego Zarządzania Prawami Reprograficznymi (IFRRO)

As witnessed by:

Jak poświadczono przez:

Michel Barnier
Commissioner for Internal Market and Services

Michel Barnier
Komisarz ds. Rynku Wewnętrznego i Usług

6.2 Ustawa z 1 marca 2012 r. dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym⁵¹

LOI

n° 2012-287 du 1er mars 2012

relative à l'exploitation numérique des livres indisponibles du XXe siècle

(Journal Officiel de la République Française
N° 53 du 02 mars 2012
NOR : MCCX1133814L)

ARTICLE 1ER

Le titre III du livre Ier de la première partie du code de la propriété intellectuelle est complété par un chapitre IV ainsi rédigé :

«Chapitre IV Dispositions particulières relatives à l'exploitation numérique des livres indisponibles

Article L. 134-1

On entend par livre indisponible au sens du présent chapitre un livre publié en France avant le 1er janvier 2001 qui ne fait plus l'objet d'une diffusion commerciale par un éditeur et qui ne fait pas actuellement l'objet d'une publication sous une forme imprimée ou numérique.

Article L. 134-2

Il est créé une base de données publique, mise à disposition en accès libre et gratuit par un service de communication au public en ligne, qui répertorie les livres indisponibles. La Bibliothèque nationale de France veille à sa mise en œuvre, à son actualisation et à l'inscription des mentions prévues aux

USTAWA

nr 2012-287 z 1 marca 2012 r.

dotycząca cyfrowego użytkowania XX-wiecznych książek znajdujących się poza obrotem handlowym

(Dziennik Urzędowy Republiki Francuskiej
Nr 53 z 2 marca 2012 r.
NOR : MCCX1133814L)

ARTYKUŁ 1

Do tytułu III księgi I, części pierwszej kodeksu własności intelektualnej został dodany Dział IV następującej treści:

„Dział IV: Szczególne regulacje dotyczące cyfrowego użytkowania książek poza obrotem handlowym

Artykuł L. 134-1

Książką znajdującą się poza obrotem handlowym, w znaczeniu przepisów niniejszego działu, jest książka opublikowana we Francji przed 1 stycznia 2001 r., która nie jest już udostępniana przez wydawcę w obrocie handlowym oraz nie stanowi przedmiotu publikacji w formie drukowanej lub cyfrowej.

Artykuł L. 134-2

Ustanawia się publiczną, ogólnie dostępną, bezpłatną bazę danych za pośrednictwem powszechnie dostępnego serwisu internetowego, zawierającą listę książek znajdujących się poza obrotem handlowym. Francuska Biblioteka Narodowa czuwa nad jej funkcjonowaniem, aktualizacją

⁵¹ Polskie tłumaczenie opracowały: Agnieszka Włudyka-Szeliga (SAiW PK) i Jolanta Zatorska (WPiA UJ).

articles L. 134-4, L. 134-5 et L. 134-6.

Toute personne peut demander à la Bibliothèque nationale de France l'inscription d'un livre indisponible dans la base de données.

L'inscription d'un livre dans la base de données ne préjuge pas de l'application des articles L. 132-12 et L. 132-17.

Article L. 134-3

I. Lorsqu'un livre est inscrit dans la base de données mentionnée à l'article L. 134-2 depuis plus de six mois, le droit d'autoriser sa reproduction et sa représentation sous une forme numérique est exercé par une société de perception et de répartition des droits régie par le titre II du livre III de la présente partie, agréée à cet effet par le ministre chargé de la culture.

Sauf dans le cas prévu au troisième alinéa de l'article L. 134-5, la reproduction et la représentation du livre sous une forme numérique sont autorisées, moyennant une rémunération, à titre non exclusif et pour une durée limitée à cinq ans, renouvelable.

II. Les sociétés agréées ont qualité pour ester en justice pour la défense des droits dont elles ont la charge.

III. L'agrément prévu au I est délivré en considération:

1° De la diversité des associés de la société;

2° De la représentation paritaire des auteurs et des éditeurs parmi les associés et au sein des organes dirigeants;

3° De la qualification professionnelle des dirigeants de la société;

i wpisaniem wzmianek przewidzianych w dyspozycjach art. L. 134-4, L. 134-5 oraz L. 134-6.

Każdy może zwrócić się do Francuskiej Biblioteki Narodowej z wnioskiem o wpisanie książki znajdującej się poza obrotem handlowym do bazy.

Wpisanie książki do bazy nie narusza stosowania art. L. 132-12 i L. 132-17.

Artykuł L. 134-3

I. Po upływie 6 miesięcy od dnia wpisania książki do bazy, o której mowa w art. L. 134-2, prawo zezwolenia na jej wydawanie i powielanie w formie cyfrowej przysługuje jednej z organizacji zbiorowego zarządzania, o których mowa w tytule II księgi III niniejszej części, które uzyskały zezwolenie ministra kultury na prowadzenie tego rodzaju działalności.

Z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w akapicie trzecim art. L. 134-5, wydawanie i powielanie w formie cyfrowej książki jest dozwolone za wynagrodzeniem, bez prawa wyłączności, przez okres 5 lat, z możliwością odnowienia.

II. Organizacje, które uzyskały zezwolenie, posiadają zdolność sądową w zakresie ochrony przysługujących im praw.

III. Zezwolenie przewidziane w punkcie I jest wydawane przy uwzględnieniu:

1. Różnorodności współników zrzeszonych w organizacji;

2. Reprezentacji parytetowej autorów i wydawców wśród współników oraz w organach zarządzających;

3. Kwalifikacji zawodowych osób zarządzających organizacją;

4° Des moyens que la société propose de mettre en œuvre pour assurer la perception des droits et leur répartition;

5° Du caractère équitable des règles de répartition des sommes perçues entre les ayants droit, qu'ils soient ou non parties au contrat d'édition. Le montant des sommes perçues par le ou les auteurs du livre ne peut être inférieur au montant des sommes perçues par l'éditeur;

6° Des moyens probants que la société propose de mettre en œuvre afin d'identifier et de retrouver les titulaires de droits aux fins de répartir les sommes perçues;

7° Des moyens que la société propose de mettre en œuvre pour développer des relations contractuelles permettant d'assurer la plus grande disponibilité possible des œuvres;

8° Des moyens que la société propose de mettre en œuvre pour veiller à la défense des intérêts légitimes des ayants droit non parties au contrat d'édition.

IV. Les sociétés agréées remettent chaque année à la commission permanente de contrôle des sociétés de perception et de répartition des droits mentionnée à l'article L. 321-13 un rapport rendant compte des moyens mis en œuvre et des résultats obtenus dans la recherche des titulaires de droits, qu'ils soient ou non parties au contrat d'édition.

La commission peut formuler toute observation ou recommandation d'amélioration des moyens mis en œuvre afin d'identifier et de retrouver les titulaires de droits.

La commission est tenue informée, dans le délai qu'elle fixe, des suites données à ses observations et recommandations.

La commission rend compte annuellement au Parlement, au Gouvernement et à l'assemblée générale des sociétés agréées, selon des

4. Środków, które organizacja proponuje przeznaczyć w celu zapewnienia nabycia praw i dysponowania nimi;

5. Sprawiedliwego charakteru reguł stosowanych przy podziale pobranych opłat pomiędzy następców prawnych twórcy, bez względu na fakt pozostawania przez nich stronami umowy wydawniczej. Wysokość wynagrodzeń otrzymanych przez autora lub autorów książki nie może być niższa od wynagrodzeń otrzymanych przez wydawcę;

6. Stosowanych przez organizację środków dowodowych, używanych dla zidentyfikowania uprawnionych w celu przyznania im pobranych opłat;

7. Stosowanych przez organizację środków mających na celu rozwijanie relacji kontraktowych, umożliwiających zapewnienie jak najszerszej dostępności dzieł;

8. Stosowanych przez organizację środków mających na celu ochronę praw i interesów następców prawnych twórców nie będących stronami umowy wydawniczej.

IV. Organizacje, które uzyskały zezwolenie, przedkładają corocznie stałej komisji kontroli organizacji zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. L. 321-13, sprawozdania wskazujące wykorzystane metody oraz wyniki osiągnięte w zakresie ustalania uprawnionych, bez względu na to czy są stronami umowy wydawniczej.

Komisja może sformułować ewentualne uwagi i zalecenia dotyczące doskonalenia środków służących do identyfikacji i lokalizacji osób, którym przysługują prawa.

Komisja otrzymuje w wyznaczonym przez siebie terminie informacje dotyczące wykonania jej uwag i zaleceń.

Corocznie Komisja przedstawia Parlamentowi, Rządowi oraz zgromadzeniu ogólnemu organizacji, które uzyskały

modalités qu'elle détermine, des observations et recommandations qu'elle a formulées et des suites qui leur ont été données.

Article L. 134-4

I. L'auteur d'un livre indisponible ou l'éditeur disposant du droit de reproduction sous une forme imprimée de ce livre peut s'opposer à l'exercice du droit d'autorisation mentionné au premier alinéa du I de l'article L. 134-3 par une société de perception et de répartition des droits agréée. Cette opposition est notifiée par écrit à l'organisme mentionné au premier alinéa de l'article L. 134-2 au plus tard six mois après l'inscription du livre concerné dans la base de données mentionnée au même alinéa.

Mention de cette opposition est faite dans la base de données mentionnée au même article L. 134-2.

Après l'expiration du délai mentionné au premier alinéa du présent I, l'auteur d'un livre indisponible peut s'opposer à l'exercice du droit de reproduction ou de représentation de ce livre s'il juge que la reproduction ou la représentation de ce livre est susceptible de nuire à son honneur ou à sa réputation. Ce droit est exercé sans indemnisation.

II. L'éditeur ayant notifié son opposition dans les conditions prévues au premier alinéa du I du présent article est tenu d'exploiter dans les deux ans suivant cette notification le livre indisponible concerné. Il doit apporter par tout moyen la preuve de l'exploitation effective du livre à la société agréée en application de l'article L. 134-3. A défaut d'exploitation du livre dans le délai imparti, la mention de l'opposition est supprimée dans la base de données mentionnée à l'article L. 134-2 et le droit d'autoriser sa reproduction et sa représentation sous une forme numérique est exercé dans les conditions prévues au second alinéa du I de l'article L. 134-3.

zezwoleń, sprawozdanie na temat sformułowanych przez nią uwag i zaleceń oraz ich wykonania.

Artykuł L. 134-4

I. Autor książki znajdującej się poza obrotem handlowym lub wydawca, któremu przysługuje prawo do jej edycji w formie drukowanej, może sprzeciwić się wykonaniu przez organizację zbiorowego zarządzania prawa do zezwolenia, o którym mowa w art. L. 134-3 ust. I. Sprzeciw wnosi się pisemnie do instytucji wymienionej w art. L. 134-2 akapit pierwszy, nie później niż 6 miesięcy po wpisaniu przedmiotowej książki do bazy wskazanej w akapicie pierwszym.

Treść sprzeciwu wprowadza się do bazy, o której mowa w wyżej wskazanym przepisie art. L. 134-2.

Po upływie okresu wskazanego w akapicie pierwszym niniejszego ustępu I autor książki znajdującej się poza obrotem handlowym może się sprzeciwić wykonaniu prawa do wydania książki lub jej prezentacji, jeśli uzna, że jej wydanie zagraża jego godności lub szkodzi jego reputacji. Prawo to jest wykonywane bez możliwości ubiegania się o odszkodowanie.

II. Wydawca, który wyraził sprzeciw na zasadach przewidzianych w akapicie pierwszym ustępu I niniejszego artykułu, jest zobowiązany do wykorzystania przedmiotowej książki znajdującej się poza obrotem handlowym przez okres dwóch lat po dokonaniu sprzeciwu. Jest zobowiązany wykazać organizacji, która uzyskała zezwolenie zgodnie z art. L. 134-3, efektywną eksploatację książki za pomocą wszelkich dostępnych środków dowodowych. W przypadku braku eksploatacji książki w wyznaczonym terminie wzmianka o sprzeciwie jest usuwana z bazy danych, o której mowa w art. L. 134-2, a prawo do wydania i powielania w formie cyfrowej jest

wykonywane na warunkach przewidzianych w drugim akapicie ustępu I artykułu L.134-3.

La preuve de l'exploitation effective du livre, apportée par l'éditeur dans les conditions prévues au premier alinéa du présent II, ne préjuge pas de l'application des articles L. 132-12 et L. 132-17.

Dostarczenie przez wydawcę dowodu efektywnej eksploatacji książki na warunkach określonych w akapicie pierwszym niniejszego ustępu II nie narusza stosowania art. L. 132-12 i L. 132-17.

Article L. 134-5

A défaut d'opposition notifiée par l'auteur ou l'éditeur à l'expiration du délai prévu au I de l'article L. 134-4, la société de perception et de répartition des droits propose une autorisation de reproduction et de représentation sous une forme numérique d'un livre indisponible à l'éditeur disposant du droit de reproduction de ce livre sous une forme imprimée.

Artykuł L. 134-5

W razie braku sprzeciwu zgłoszonego przez autora lub wydawcę, po wygaśnięciu terminu przewidzianego w ustępie I art. L. 134-4, organizacja zbiorowego zarządzania proponuje zezwolenie na drukowanie i rozpowszechnianie w formie cyfrowej książki znajdującej się poza obrotem handlowym wydawcy posiadającemu prawo do rozpowszechniania książki w formie drukowanej.

Cette proposition est formulée par écrit. Elle est réputée avoir été refusée si l'éditeur n'a pas notifié sa décision par écrit dans un délai de deux mois à la société de perception et de répartition des droits.

Propozycja ta ma formę pisemną. Uważa się ją za odrzuconą, jeżeli wydawca w terminie dwóch miesięcy nie notyfikował w formie pisemnej swojej decyzji organizacji zbiorowego zarządzania.

L'autorisation d'exploitation mentionnée au premier alinéa est délivrée par la société de perception et de répartition des droits à titre exclusif pour une durée de dix ans tacitement renouvelable, sauf dans le cas mentionné à l'article L. 134-8.

Zgoda na wykorzystanie, o której mowa w akapicie pierwszym, jest wydawana przez organizację zbiorowego zarządzania na wyłączność na okres 10 lat i jest w sposób milczący odnawialna, z zastrzeżeniem przypadków przewidzianych w art. L. 134-8.

Mention de l'acceptation de l'éditeur est faite dans la base de données mentionnée à l'article L. 134-2.

Wzmianka o akceptacji propozycji przez wydawcę jest wpisywana do bazy, o której mowa w art. L. 134-2.

A défaut d'opposition de l'auteur apportant par tout moyen la preuve que cet éditeur ne dispose pas du droit de reproduction d'un livre sous une forme imprimée, l'éditeur ayant notifié sa décision d'acceptation est tenu d'exploiter, dans les trois ans suivant cette notification, le livre indisponible concerné. Il doit apporter à cette société, par tout moyen, la preuve de l'exploitation

Jeżeli autor nie wyrazi sprzeciwu popartego wykazaniem za pomocą wszelkich środków dowodowych faktu braku dysponowania przez wydawcę prawem do rozpowszechniania książki w formie drukowanej, wydawca, który notyfikował swoją decyzję o akceptacji, ma obowiązek wykorzystywania przedmiotowej książki poza obrotem handlowym w okresie trzech

effective du livre.

A défaut d'acceptation de la proposition mentionnée au premier alinéa ou d'exploitation de l'œuvre dans le délai prévu au cinquième alinéa du présent article, la reproduction et la représentation du livre sous une forme numérique sont autorisées par la société de perception et de répartition des droits dans les conditions prévues au second alinéa du I de l'article L. 134-3.

L'utilisateur auquel une société de perception et de répartition des droits a accordé une autorisation d'exploitation dans les conditions prévues au même second alinéa est considéré comme éditeur de livre numérique au sens de l'article 2 de la loi n° 2011-590 du 26 mai 2011 relative au prix du livre numérique.

L'exploitation de l'œuvre dans les conditions prévues au présent article ne préjuge pas de l'application des articles L. 132-12 et L. 132-17.

Article L. 134-6

L'auteur et l'éditeur disposant du droit de reproduction sous une forme imprimée d'un livre indisponible notifient conjointement à tout moment à la société de perception et de répartition des droits mentionnée à l'article L. 134-3 leur décision de lui retirer le droit d'autoriser la reproduction et la représentation dudit livre sous forme numérique.

L'auteur d'un livre indisponible peut décider à tout moment de retirer à la société de perception et de répartition des droits mentionnée au même article L. 134-3 le droit d'autoriser la reproduction et la représentation du livre sous une forme numérique s'il apporte la preuve qu'il est le

lat od notyfikacji. Cięży na nim obowiązek wykazania organizacji efektywnego wykorzystania książki za pomocą wszelkich środków dowodowych.

W razie braku akceptacji propozycji, o której mowa w akapicie pierwszym, lub wykorzystywania dzieła w okresie przewidzianym w piątym akapicie niniejszego artykułu, rozpowszechnianie oraz udostępnianie książki w wersji cyfrowej są autoryzowane przez organizację zbiorowego zarządzania na warunkach przewidzianych w drugim akapicie pierwszego punktu art. L. 134-3.

Użytkownik, któremu organizacja zbiorowego zarządzania przyznała zgodę na wykorzystywanie na warunkach przewidzianych w ustępie drugim tego przepisu, jest uznawany za wydawcę książki w formie cyfrowej w rozumieniu art. 2 ustawy nr 2011-590 z 26 maja 2011 r. dotyczącej ceny książki w wersji cyfrowej.

Wykorzystanie dzieła na warunkach przewidzianych w niniejszym artykule nie narusza stosowania przepisów art. L.132-12 i L. 132-17.

Artykuł L. 134-6

Autor i wydawca dysponujący prawem wydawania książki znajdującej się poza obrotem handlowym w formie drukowanej w każdym momencie mogą wspólnie powiadomić organizację zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. L. 134-3, o podjętej przez nich decyzji o cofnięciu jej prawa do autoryzacji powielania i udostępniania tej książki w formie cyfrowej.

Autor książki znajdującej się poza obrotem handlowym może w każdym momencie podjąć decyzję o cofnięciu organizacji zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. L. 134-3, prawa do autoryzacji powielania i udostępniania książki w formie cyfrowej, jeżeli wykaże, że jest jedynym

seul titulaire des droits définis audit article L. 134-3. Il lui notifie cette décision.

Mention des notifications prévues aux deux premiers alinéas du présent article est faite dans la base de données mentionnée à l'article L. 134-2.

L'éditeur ayant notifié sa décision dans les conditions prévues au premier alinéa est tenu d'exploiter le livre concerné dans les dix-huit mois suivant cette notification. Il doit apporter à la société de perception et de répartition des droits, par tout moyen, la preuve de l'exploitation effective du livre.

La société informe tous les utilisateurs auxquels elle a accordé une autorisation d'exploitation du livre concerné des décisions mentionnées aux deux premiers alinéas du présent article. Les ayants droit ne peuvent s'opposer à la poursuite de l'exploitation dudit livre engagée avant la notification pendant la durée restant à courir de l'autorisation mentionnée au second alinéa du I de l'article L. 134-3 ou au troisième alinéa de l'article L. 134-5, à concurrence de cinq ans maximum et à titre non exclusif.

Article L. 134-7

Les modalités d'application du présent chapitre, notamment les modalités d'accès à la base de données prévue à l'article L. 134-2, la nature ainsi que le format des données collectées et les mesures de publicité les plus appropriées pour garantir la meilleure information possible des ayants droit, les conditions de délivrance et de retrait de l'agrément des sociétés de perception et de répartition des droits prévu à l'article L. 134-3, sont précisées par décret en Conseil d'Etat.

podmiotem, któremu przysługują prawa wskazane w art. L.134-3. Notyfikuje tę decyzję organizacji.

Wzmianka o notyfikacjach, o których mowa w pierwszych akapitach niniejszego artykułu, jest wpisywana do bazy, o której mowa w art. L. 134-2.

Wydawca, który notyfikował swoją decyzję przy zachowaniu warunków zastrzeżonych w akapicie pierwszym, ma obowiązek wykorzystywać przedmiotową książkę w okresie 18 miesięcy po notyfikacji. Cięży na nim obowiązek wykazania organizacji efektywnego wykorzystania książki za pomocą wszelkich środków dowodowych.

Organizacja informuje wszystkich użytkowników, którzy uzyskali jej autoryzację na powielanie i udostępnianie przedmiotowej książki, o decyzjach wskazanych w dwóch pierwszych akapitach niniejszego artykułu. Następcy prawni twórcy nie mogą się sprzeciwić dochodzeniu praw do wykorzystania przedmiotowej książki, jeżeli procedura została wszczęta przed notyfikacją na okres pozostający do autoryzacji wskazany w akapicie drugim punktu pierwszego art. L. 134-3 lub w akapicie trzecim art. L. 134-5, przez okres nie dłuższy niż 5 lat i bez prawa wyłączości.

Artykuł L. 134-7

Szczegółowe przepisy wykonawcze do niniejszego działu, zwłaszcza szczegółowe przepisy regulujące dostęp do bazy danych, o której mowa w art. L.134-2, naturę oraz format zarejestrowanych danych oraz środków zapewniających informowanie następców prawnych twórcy w najwyższym możliwym stopniu, warunki wydawania oraz cofania uznania organizacji zbiorowego zarządzania, zostaną sprecyzowane w drodze dekretu Rady Stanu.

Article L. 134-8

Sauf refus motivé, la société de perception et de répartition des droits mentionnée à l'article L. 134-3 autorise gratuitement les bibliothèques accessibles au public à reproduire et à diffuser sous forme numérique à leurs abonnés les livres indisponibles conservés dans leurs fonds dont aucun titulaire du droit de reproduction sous une forme imprimée n'a pu être trouvé dans un délai de dix ans à compter de la première autorisation d'exploitation.

L'autorisation mentionnée au premier alinéa est délivrée sous réserve que l'institution bénéficiaire ne recherche aucun avantage économique ou commercial.

Un titulaire du droit de reproduction du livre sous une forme imprimée obtient à tout moment de la société de perception et de répartition des droits le retrait immédiat de l'autorisation gratuite.

Article L. 134-9

Par dérogation aux dispositions des trois premiers alinéas de l'article L. 321-9, les sociétés agréées mentionnées à l'article L. 134-3 utilisent à des actions d'aide à la création, à des actions de formation des auteurs de l'écrit et à des actions de promotion de la lecture publique mises en œuvre par les bibliothèques les sommes perçues au titre de l'exploitation des livres indisponibles et qui n'ont pu être réparties parce que leurs destinataires n'ont pu être identifiés ou retrouvés avant l'expiration du délai prévu au dernier alinéa de l'article L. 321-1.

Artykuł L. 134-8

Z wyjątkiem przypadków, kiedy odmowa jest uzasadniona, organizacje zbiorowego zarządzania, o których mowa w art. L. 134-3, zezwalają bibliotekom dostępnym publicznie na bezpłatne wykorzystywanie oraz rozpowszechnianie w formie cyfrowej ich abonentom przechowywanych w ich zbiorach książek znajdujących się poza obrotem handlowym, w odniesieniu do których nie można było ustalić osoby posiadającej tytuł prawny do rozpowszechniania książki w formie drukowanej, przez okres 10 lat, liczony od dnia wydania pierwszej zgody na wykorzystywanie.

Zgoda, o której mowa w poprzednim ustępie, jest udzielana pod warunkiem, że instytucja będąca beneficjentem nie działa w celu uzyskania zysków ekonomicznych lub handlowych.

Osoba, której przysługuje prawo do wydawania książki w formie papierowej, w każdej chwili uzyskuje od organizacji zbiorowego zarządzania natychmiastowe cofnięcie zezwolenia na bezpłatne wykorzystywanie.

Artykuł L. 134-9

W drodze odstępstwa od dyspozycji pierwszych trzech akapitów art. L. 321-9 organizacje, które uzyskały zezwolenie, o których mowa w art. L. 134-3, wykorzystują do akcji mających na celu promowanie twórczości, edukację pisarzy oraz do działań na rzecz promocji czytelnictwa przedsięwziętych przez biblioteki wynagrodzenie otrzymane z tytułu wykorzystywania książek poza obrotem handlowym, które nie mogło zostać wypłacone osobom uprawnionym z powodu niemożności ich zidentyfikowania lub odnalezienia przed upływem terminu, o którym mowa w ostatnim akapicie art. L. 321-1.

Le montant et l'utilisation de ces sommes font l'objet, chaque année, d'un rapport des sociétés de perception et de répartition des droits au ministre chargé de la culture.»

Article 2

Le chapitre III du titre Ier du livre Ier de la première partie du même code est complété par un article L. 113-10 ainsi rédigé:

«Article L. 113-10

L'œuvre orpheline est une œuvre protégée et divulguée, dont le titulaire des droits ne peut pas être identifié ou retrouvé, malgré des recherches diligentes, avérées et sérieuses.

Lorsqu'une œuvre a plus d'un titulaire de droits et que l'un de ces titulaires a été identifié et retrouvé, elle n'est pas considérée comme orpheline.»

Article 3

Les organismes représentatifs des auteurs, des éditeurs, des libraires et des imprimeurs engagent une concertation sur les questions économiques et juridiques relatives à l'impression des livres à la demande.

Article 4

L'article 1er entre en vigueur à compter de la publication du décret pris pour l'application du chapitre IV du titre III du livre Ier de la première partie du code de la propriété intellectuelle et au plus tard six mois après la promulgation de la présente loi.

La présente loi sera exécutée comme loi de l'Etat.

Fait à Paris, le 1er mars 2012.
Par le Président de la République :
Nicolas Sarkozy

Organizacje zbiorowego zarządzania przedstawiają corocznie Ministrowi Kultury raport dotyczący wysokości oraz sposobu wykorzystania tych sum.”

Artykuł 2

Do działu III tytułu I księgi I, części pierwszej kodeksu własności intelektualnej został dodany art. L. 113-10 następującej treści:

„Artykuł L. 113-10

Utworem osieroconym jest utwór chroniony oraz rozpowszechniany, do którego wskazanie lub odszukanie właściciela praw autorskich jest niemożliwe mimo podjęcia poważnych i usilnych starań.

Utwór nie jest już uważany za osierocony, jeżeli posiada wielu właścicieli praw autorskich i jeden z nich został zidentyfikowany i odnaleziony.”

Artykuł 3

Organizacje reprezentujące autorów, wydawców, księgarnie oraz drukarnie podejmują wspólne ustalenia w zakresie kwestii ekonomicznych i prawnych związanych z drukiem książek na żądanie.

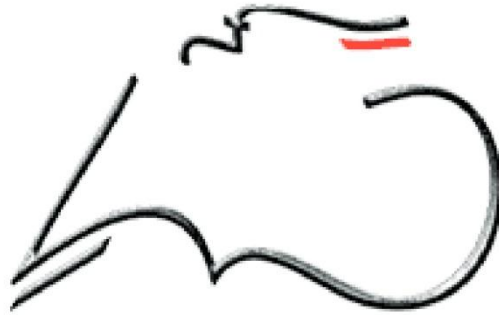
Artykuł 4

Artykuł 1 wchodzi w życie w dniu ogłoszenia dekretu dotyczącego stosowania Działu IV tytułu III księgi I części pierwszej kodeksu własności intelektualnej, nie później niż 6 miesięcy po przyjęciu niniejszej ustawy.

Niniejsza ustawa ma zasięg ogólnokrajowy.

Sporządzono w Paryżu, dnia 1 marca 2012 r.
przez Prezydenta Republiki
Nicolas Sarkozy

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców

POLSKA KSIĄŻKA

Kontakt

Jędrzej Maciejewski, LL.M.

Specjalista ds. finansowych i prawnych

Tel.: (+48) 12 429 39 29

Kom.: (+48) 605 656 987

Mail: finanse@polskaksiazka.pl

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”

ul. Sarego 2

31-047 Kraków

Tel.: (+48) 12 429 39 29

Fax: (+48) 12 429 39 38

Mail: biuro@polskaksiazka.pl